

Danica Božić-Bužančić

PRILOG POZNAVANJU STANOVNIŠTVA I ANTROPONIMA MUČKO-LEČEVIČKE ZAGORE

UDK 800.87:801.313

Rad primljen za tisak 17. svibnja 1988.

Sela o kojima će ovdje biti govora spadala su u XVIII st. u Trogirsku zagoru (trogirska »nova stečevina« bila je podijeljena na 31 katastarsku općinu). To su po današnjim nazivima: Bidnić, Bračević, Brštanovo, Cicave, Čvrlevo, Divojevići, Dugobabe, Kladnjice, Korušce, Lečevica, Milešina, Nisko, Ogorje, Pribude, Radošić, Radunić, Ramljani, Utore, Vinovo Gornje, Visoka, Vučevica Gornja i Vučevica Donja. Milešina je u to doba samo jedno selo, a isto tako i Ogorje. (U to su doba u okviru Trogirske zagore bila još i sela: Bristivica, Vraca, Opor, Ljubitovica, Prapatnica, Prgomet, Suhi Dolac, Zbičje, Blizna, Bašini Doci, Lepenica, Mitlo, Kosmači i Trolokve, dijelovi Rogoznice, Bosiljine i Primoštena.)¹

Za sva navedena sela god. 1711. izrađen je katastik sa statističkim podacima za svako domaćinstvo o članovima obitelji, posjedu zemlje, stoci te podaci o kvantumu obradive i neobradive zemlje.² Iznijet ćemo i dostupne nam podatke o doseljenu stanovnika pojedinih sela u ranijim stoljećima te o porijeklu stanovnika, za koje možemo odmah utvrditi da su barem većim dijelom bili Morlaci — stočari. To dokazuje i velik broj stoke, koju je posjedovalo svako selo.

Crkvene župe ustanovljene su u ovim selima najvećim dijelom krajem XVII i u XVIII st.³, što znači da su sela u to doba politički i ekonomski organizirana, a pod mletačkom vlašću.

Veliki mletačko-turski ratovi bili su već za njima, iako su Turci i dalje povremeno napadali i nanosili stanovništvu velike štete. Tako su u doba zadnjeg mletačko-turskog rata, koji još nazivaju i »malim ratom«, Turci dospjeli do Drniša, osvojili Vrliku, ali su pod Sinjom doživjeli teški poraz. Tada je osvojena i »Najnovija

stečevina«. Turske su čete god 1715. na poljima Knina, Drniša, Vrlike, Zagorja, Cetine i drugdje iz osвете palile žitarice, koje još nisu bile sakupljene. Plamen je bjesnio duž Cetine sve do Dugopolja a i polja Vrlike, Drniša i Knina bila su u plamenu.⁴ Te je godine i u Neoriću spaljena crkva Svih Svetih.

Stanovništvo tih sela doselilo se u više navrata. Već od početka XVI st. nadiru u Trogirsku zagoru Morlaci, transhumantni stočari, šire se do gradova, pa se tu čak i naseljavaju. Ferdo Šišić smatra da je naziv Morlak (Vlah) označavao već od XVI st. u prvom redu stočara kao zanimanje, a ne kao narodnost. On tvrdi da su Morlaci u Hrvatskoj bili većinom katoličke vjere, pojedini grkoistočne, a govorili su čakavskim narječjem.⁵

O porijeklu tih srednjovjekovnih Morlaka, kao i onih koji su se u Dalmaciju selili u doba mletačko-turskih ratova povjesničari se ne slažu, pa je problem i dalje otvoren.⁶

U XV i XVI st. staro stanovništvo Zagore bježi, kao i ono iz Podmorja (iz trogirskih Kaštela). Odlaze na Čiovo, Veliki i Mali Drvenik, pa čak i u Apuliju⁷. Stanovništvo bježi pred Turcima, te zbog epidemija raznih bolesti, pogotovo kuge, na opustjelom, barem djelomično, prostoru, ostaju neobrađena polja, izvori hrane^{7a}. To je predstavljalo ozbiljni problem i za mletačke i za turske vlasti. Gašpar Vinjalić kaže o prilikama u našim krajevima u XVI st.: »Iz svih mjesta otvorenih turskom pogazu pribježe puk u Primorje i nastani se u blizini mletačkih gradova, ili se naveze na otoke. Polja i ravnice bile u turskom području, ali većinom ne obrađivane, puste i divjačne. Samo krš i planinska mjesta gdje bijahu sigurni od turskih navala, kršćani napučiše«.^{7b} Nove skupine Morlaka se naseljavaju u Trogirskoj zagori i dolaze do Kaštela, Segeta i Bosiljine. U pojedinim su selima naseljeni na mletačkom području, a turski su podanici. Obavezni su davati određene namete, ali svoje obaveze ne ispunjavaju, pa se Trogirani 1532. god. na njih tuže. Međutim zbog nedostatka radne snage ipak su prisiljeni s njima sklapati ugovore o međusobnim pravima i trogirski knez i pojedine plemićke obitelji. Da bi se izbjegli novi nesporednici, turske su vlasti tom prilikom izjavile da sela Radošić, Trolokve i Suhi Dol spadaju u trogirsko područje.⁸

Iz ekonomskih i vojnih razloga Zagoru naseljavaju i Turci i Mlečani. God. 1533. je npr. sklopljen ugovor o razgraničenju između Turske i Venecije za područje Šibenka, Trogira, Klisa, Solina i Kamena, u kojemu je sa strane Venecije pregovarao Battista Nani, a Turke je zastupao Husein-paša od Bosne. Tada je među ostalim dogovoreno da u šesnaest sela, koja su tada spadala u tursko područje, Suhidol, Trolokve, Radošić, Bristivica, Blizna, Zbičje, Mitlo, Bašindol, Prapatnica, Ljubitovica, Vraca, Kosmači, Labin, Opor, Prgomet, Turci nasele stanovništvo sa svog područja (stanovništvo »cara«). To je stanovništvo moralo plaćati sve propisane namete i mletačkim i turskim vlastima.⁹ Pogorična su sela, kako vidimo, prelazila sad pod tursku, sad pod mletačku vlast. Problem plaćanja obaveza ponavljao se. Morlaci nisu mogli redovito ispunjavati namete. Za vrijeme ciparskog rata (1570-1573) starješine pojedinih sela Trogirske zagore, da bi se osigurale od teških obaveza što su im bile nametnute, zamolili su austrijskog nadvojvodu Karla, preko trogirskog arhidakona Benedikta Rotonda, da ih primi za svoje podanike. U tom slučaju svaka bi mu kuća plaćala godišnji danak od jednog cekina. Oni su se na taj način htjeli osigurati od uskoka, koji su im nanosili štetu i odvodili ih u zarobljeništvo. U molbi Rotondo napominje da su ti Morlaci bili ranije podanici

ugarsko-hrvatskog kralja, a to su željeli postati ponovo.¹⁰ Znači, oni se u svoja sela nisu doselili za tursko-mletačkih ratova, već su tu bili već za vrijeme Šubića i Neli-pića. Za nas je ovdje posebno vrijedno što su zabilježena imena tih kućnih starješina i sela u kojima su živjeli. U selima područja o kojima je riječ ovdje se spominju Divojevići, Kladnjice i Utoře. No njihova su prezimena interesantna, bez obzira da li su živjeli u tri spomenuta ili u drugim selima jer su se seljaci znali seliti iz jednog sela u drugo.

U Divojevićima iz tog vremena navedene su sljedeće kućne starješine: ANTIĆ Antul, GRUBIŠIĆ Marko, PASIJAKOVIĆ Nikola i Jadre, PLAZONJIĆ Stipan i Juraj, RUDONJIĆ Petar, Simanović Dragić. U Kladnjicama: BOŽIDAREVIĆ Mihovil, ILIĆ Vukdrag i Maks, IVANOVIĆ Toma, MARTINOVIĆ Nikola, MATIJEVIĆ Martin, MIHOVILOVIĆ Petar, RADELJIĆ Grgo, ŠILOVIĆ Petar i Pavao, ZOKIĆ Bartul, Miljenko i Raden. U Utorima: ČESKOVIĆ Toma i Veseljko, KOSARIČIĆ Marko, MARKOVIĆ Luka, Martin i Vukdrag, MARKOVIĆ Ostoja i Jakov, NEBRILOVIĆ Simun, RADIVOJEVIĆ Juraj i Grgo, RADOVANOVIĆ Bogoje.¹¹

Usporedbom s popisom prezimena u katastru iz 1711. vidimo da se u Divojevićima zadržalo prezime Plazonjić, god. 1711. pisano kao Plazanić i da su bile čak četiri obitelji tog prezimena. U Kladnjicama se zadržalo prezime Radeljić (Radelić) i Šilović, čak četiri obitelji. U Utorima nijedno, što ne znači da nisu i dalje tu živjeli potomci spomenutih Morlaka iz XVI st., ali možda pod novim prezimenima, koja su neko vrijeme bila nadimci. Potrebno je u sljedećem radu usporediti prezimena donesena u ovom članku s prezimenima navedenim u katastrima iz prve polovine XIX st. te prezimena iz drugih izvora, da bismo došli do spoznaje koja su prezimena tijekom stoljeća, nestala, a koja su sačuvana bilo u originalu bilo u nešto izmijenjenom obliku.

U ostalim selima koja se spominju u spomenutoj zamolbi navode se sljedeća prezimena zabilježena god. 1711. u selima, o kojima je ovdje riječ: BAŠIĆ (tada u Trolokvama), BRAJKOVIĆ (tada u Žitniću), GALIĆ (tada u Boraji), GRGUREVIĆ (tada u Trilokvama), JURIĆ (tada u Sratoku, današnjim Bogdanovićima), MARTINOVIĆ (tada u Bristivici), MARČIĆ (tada u Prapatnici), RAJČEVIĆ (tada u Bristivici), RADELKOVIĆ (tada u Bristivici), VUKOVIĆ (tada u Rastovcu).

Za vrijeme tursko-mletačkog rata god. 1537-1540. Turci su 1537. god. zauzeli Klis (time je u turske ruke palo i zadnje uporište ugarsko-hrvatske države na jugu) i osnovali Kliški sandžak, kao posebnu upravnu jedinicu u okviru Bosanskog vilajeta. Srednjodalmatinsko područje, tada pod turskom vlašću, ušlo je također u okvir Kliškog sandžaka i bilo je podijeljeno na sljedeće nahije: Sinj, Cetina, Klis, Dismo, Zagorje, Zmino Polje, Poljica, Petrovo Polje i Vrlika. Razgraničenjem iz 1576. god. Trogir je izgubio svoj dio Zagore, ali su ostali njegovi posjedi u zagorskim selima. S osvojenih područja stanovništvo ponovo bježi, a Turci naseljavaju novo — Morlake.

I uz ove nove migracije Zagora je bila loše naseljena (zapravo nedostatak stanovništva bio je jedan od glavnih uzroka lošeg ekonomskog stanja u cijeloj Dalmaciji i u XVIII st.) U jednom dokumentu iz 1668. god, u kojem je riječ o razgraničenju područja Splita, Trogira i Šibenika od turskih posjeda u Petrovoj gori (Moseču), spominje se četrdeset sela sa samo 323 ognjišta.¹² Iz prve polovice XVII st. (1630 god.) poznata su nam neka prezimena iz sela Radošića¹³ VLASTELICA (Vulastelizza) Matija, MILANKOVIĆ Cvitko. Dalje je bio SLAVČIĆ Osman, Turčin ŠI-

MUNOVIĆ Mehmet, koji je bio zauzeo posjed RAKOEVIĆA Marka, ZALINOVIĆ Jure i ČUKOVIĆ Ilije, Morlakâ, koji su tu ranije živjeli. BARAKOVIĆ Mustafa, Turčin iz Klisa, zauzeo je bio posjede DOBROMANOVIĆA Jure, SUHNOVIĆA Ilije, ZARAOBREZOVIĆA Mihovila, VLAIĆA Petra, Morlaka, koji su u Radošiću ranije živjeli. TURSINOVIĆ Turčin iz Klisa naselio se bio na posjed Juriše RAKA (RACH) Morlaka, BAŠIĆ Turčin iz Sinja bio je ušao u posjed ZALINOVIĆA Zenze, Morlaka. Svi su se ovi tzv. Turci bili uvukli na spomenute posjede negdje početkom XVII st.¹⁴

Od navedenih prezimena u katastru iz 1711. god. spominje se samo VLASTELIĆ (u XVII st. Vlastelica).

Među prezimenima morlačkih kuća navedenih u istom dokumentu u ostalim selima na području Trogirske zagore (Brištivica, Vraca, Opor, Prapatnica, Blizno, Dašini Doci, Ljubitovica, Suhidol, Kosmaći, Labin, Trolokve, Zbičje, Prgomet i Radošić), tj. na mletačko-turskoj granici, spominju se još sljedeća prezimena, koja nalazimo u selima o kojima je riječ na početku XVIII st: BAŠIĆ tada u Trolokva, izgleda da je u XVIII st. živio u Radošiću, GALIĆ (tada u Blizni), MARKOVIĆ (tada u Trolokva), RADELKOVIĆ (tada u Bristivici), RADIĆ (tada u Suhidolu i Zbičju), RAJČIĆ (tada u Prapatnici)¹⁵. U pograničnim selima između trogirskog područja i onog pod turskom vlašću Morlaci su se bili uselili već pred nekih stotinjak godina, vjerovatno u doba utvrđivanja granica 1533. god.¹⁶ Seljaci su stalno bili u borbama i živjeli u nesigurnosti i to na cijelom području od Velebita do Cetine. Pravih naselja u takvoj situaciji nije ni moglo biti. Zemlja se nije obrađivala, pa je jedini izvor života bilo stočarstvo.¹⁷

Sve do morejskog rata (1684-1699) granica između Venecije i Turske na trogirskom području išla je Lukšić-kosom iznad Trogira, spuštala se u Kaštelansko polje, pa tekla vrhovima Kozjaka, sve do splitskog područja.¹⁸ Venecija je cijelo to razdoblje posjedovala u Dalmaciji samo uzak pojas zemlje. Budući da je kršćansko stanovništvo Bosne i Hercegovine pa i Crne Gore bilo ogorčeno turskim postupcima, a Venecija puna obećanja, selilo se na to područje pod vlast Venecije. Ti su prelazi znali biti i službeno utanačeni. God. 1647. sastavljen je ugovor između predstavnika sela u Petrovoj gori i šibenskog kneza Zorzija, po kojoj su stanovnici tih sela morali svoja sela porušiti, a kuće zapaliti te se pridružiti mletačkoj i krajiškoj vojsci, čim ona stigne blizu Drniša. Tom prilikom prešlo je više od 10.000 stanovnika, iz više od 70 sela. Od tih sela oko 30 njih nalazilo se na Petrovom polju. Doseljednici su se smjestili u Šibenik, te na prostoru od Grebaštice do Tisnog.¹⁹ Oni pak koji su prešli iz Turske u Dalmaciju poslije kandijskog rata naselili su Cetinu, Ogorje i Zagoru.^{19a} Uza sve te nove doseljenike imala je Dalmacija 1677. god samo 60.000 stanovnika, dok je 1687. brojila 80.000. To je upravo doba kada se veliki broj ljudi doselio u Dalmaciju.²⁰ Prema vizitaciji trogirskog biskupa Manole oko 1760. god. u Trogirskoj zagori je živjelo oko 5.500 stanovnika.^{20a}

Morlaci su Veneciji i dalmatinskim gradovima bili od velike koristi. Malih zahtjeva, hrabri i izdržljivi bili su udarna vojska Venecije u ratovima protiv Turaka, ali i obratno. Austrijski izvjestitelj u Dalmaciji iz zadnje četvrtine XVIII st. smatra da bi Morlacima uz njihove kvalitete bilo potrebno još nešto vježbe i rukovođenja, da bi postali najsposobniji vojnici Evrope.²¹

Težak je bio život doseljenika jer su Mlečani rado davali obećanja, ali su ih teško izvršavali, pa su se Morlaci često željeli vratiti natrag u svoj rodni kraj. Me-

đutim Veneciji je bilo nužno potrebno ljudstvo, pa je poduzimala sve, a nije se žalala ni najgrublje sile i ubijanja da to spriječi.

Nesređeno stanje u Turskoj nastalo u XVII st. produžilo se sve do kraja njene vladavine. To je potenciralo stalno nove seobe iz Turske. Poraz Turaka pod Bečom (1683) podigao je duh kršćanima. Tada se izbjeglice iz Livna naseljavaju u trogirskom području. Ramski fratri preveli su iz Bosne i Hercegovine 5.000 stanovnika na šire područje Sinja, u Ogorje, Muć, Prugovo, Konjsko, Brštanovo, Lećevicu, Visoku, Čvrljevo, te još nekoliko sela što pripadaju trogirskom području.²²

Pojedini stručnjaci smatraju, a prema ikavskom govoru naših Zagoraca (Morlaka), da su se stanovnici zapadne Hercegovine i susjednih oblasti zapadne Bosne raširili po mnogim našim krajevima, pa tako i po Dalmaciji.²³

Prema katastru iz 1711. god. iz kojega donosimo na kraju popis stanovništva i ekonomske podatke sumirane po selima, vidljivo je da je u pojedinim selima zabilježen velik broj različitih prezimena, što bi moglo značiti naseljavanje u različitim fazama. Međutim tamo gdje su u istom selu zabilježene barem četiri obitelji istog prezimena može se pretpostaviti seoba u rodovskim skupovima, ili se pak može raditi o starijim doseljenicima, možda čak iz prve seobe Morlaka u XIV st. Međutim sve te pretpostavke ne moraju biti sigurne, jer su prezimena mogla s vremenom biti zamijenjena nadimcima, kao što pokazuje primjer Lećevice tijekom XVIII st. Prvobitno prezime Despotović, inače toliko rašireno u Dalmaciji, danas je potpuno iščezlo u Lećevici, a ostali su nadimci, koji su se u XVIII st. a možda i ranije bilježili uz prezime.

U spomenutom katastru u pojedinim su selima zabilježene i obitelji, istina vrlo rijetko, koje su posjedovale stoku, a nisu posjedovale zemlje. Vjerojatno se radilo o nedavno doseljenima, kojima još nije bila dodijeljena zemlja. Te obitelji u većini slučajeva nose prezimena koja se ne sreću u istom selu.²⁴

Spomenuti ćemo prezimena koja su nosila barem četiri obitelji. U Bitniću među posjednicima zemlje čije obitelji nisu zabilježene u istom selu bilo je pet njih s prezimenom MALEŠ. U Brštanovu je bilo sedam obitelji s prezimenom JURČIĆ, u Čvrljevu sedam s prezimenom BOŽIĆ, a četiri s prezimenom MILIĆ. U Divojevićima četiri su obitelji nosile prezime BOGIĆ, a druge četiri PLAZANIĆ, u Dugobabama četiri JURIĆ, a pet njih VUČIČIĆ, u Kladnjicama i Cicvarama četiri su obitelji bile BARANOVIĆ, a četiri ŠILOVIĆ (spomenute već ranije kao Morlaci). U Koruščima su bile četiri obitelji MIKAČIĆ. U Lećevici je najbrojnije prezime bilo DESPOTOVIĆ (odnosno Desputović), ukupno 9 obitelji, od tih jedna je imala 21 člana i šest s prezimenom STRIČEVIĆ, od kojih jedna s 20 članova domaćinstva.²⁵ Ovo je to doba kada se migraciona kretanja smiruju.

Zemlju na novoosvojenom području proglasila je Venecija državnom stečevinom, to je tzv. »Nova stečevina« u koju su spadala i sela Trogirске zagore.²⁶

U ratovima stečenu zemlju dijelila je Venecija svima koje je smatrala zaslužnima bilo iz kojeg razloga. Dijelila je i Zagorcima (Morlacima) »za njihove potrebe i uzdržavanje«²⁷, zapravo im je dijelila da ih zadrži, jer su joj bili neophodni iz vojnih i ekonomskih razloga. Ranije su im vlasti dijelile po dva padovanska kampa po glavi. Novi zemljoposjednici imali su obaveze prema vlastima. Ta prava i obaveze sređeni su i sankcionirani Grimanijevim zakonom 1755. i 1756. god.^{27a}. Međutim već ranije, 1682. god. generalni providur Jerolim Cornaro donio je posebne odred-

be za zadarski, šibenski i trogirski kotar (s novoosvojenim područjem) o upravnom i teritorijalnom ustrojstvu, koja se među sobom nešto razlikuju. Osnova im je bila spomenuto proglašenje »Nove stečevine« državnom zemljom, određivanje zemlje novih posjednika te razne obaveze: desetina, besplatno kulučenje, služba u vojnim jedinicama, koje su osnivane na teritorijalnom principu. Po ovom principu trogirski je kotar bio podijeljen na tri obrasti — »pertinenze«. Svakoj je oblasti na čelu bio *governador* ili glavar.

Od sela, što ih je za vrijeme drugog svjetskog rata obuhvaćala »mućka republika« u prvu oblast spadala su tada sljedeća sela: Vinovo, Utore, Zelovo i Koprivno. U drugu: Radošić, Vučivica Gornja i Donja, Čvrljevo, Dugobabe, Bulića Selo, Brštanovo, Dužević (iznad Muća), Zelovo (također iznad Muća), Korusce, Lečevica i Uble. U treću oblast spadalo je Zminovo, Radunić, Postinje, Ramljani, Pribude (Pribudić), Ogorje, Crna Luka, Gizdavac, Nisko, Cicvare, Kladnice.

Svaka točka ove odredbe imala je veliko značenje, ali ovdje ćemo spomenuti samo one koje su utjecale na ekonomsko stanje stanovništva. U točki 2. regulirana je organizacija uprave. Glavni zadatak guvernaturo je nadzor nad upravom u svojoj oblasti te briga da se naselja u njoj obnove i nastane. Problem malog broja stanovništva bio je i dalje aktualan. U svakom je naselju trebalo odabrati kapetana i suce te izraditi točan popis nastanjenih osoba.

U točki 5. guvernaturima je naređeno da zemljište u njihovim oblastima, posebno ono u Novoj stečevini, mora biti dobro obrađeno. Dalje su morali voditi računa da seljaci daju onaj dio dohotka koji prema odredbama pripada državi. Obavezni dohodak morali su seljaci donijeti sami u državno skladište. Kazna zbog nepoštivanja naredbe bila je davanje ljetine u trostrukom iznosu. Od toga je jedna polovina pripadala Fiskalnoj komori a druga guvernaturo.²⁸

Zbog sukoba i otimanja posjeda izmijenjena je 1690. god. točka o davanju obaveznog dohotka desetine. Tada se raspisuje javni natječaj za pobiranje desetine u ovom kraju, o čemu će biti govora dalje. Otada seljaci moraju ljetinu nositi u kuću zakupca. Prema točki 11. morao se sastaviti točan popis svih tovarnih životinja, koje će prema potrebi vlasnici stavljati vlastima na raspoloženje. Onaj koji se tom zahtjevu ne bi odazvao morao je u korist lige (liga ili skupština, koja se prema čl. 6. sastajala svaka dva mjeseca za sva sela zajedno) 10 dukata, a životinje su mu oduzimali.²⁹

Iz odredaba je vidljivo da su u trogirskom kotaru na čelu bila tri guvernaturo, svaki za svoju oblast, a na čelu cijelog kotara bio je kapetan (*capitano del contado*), koji je, budući da je to bio pogranični kraj, upravljao vojnim jedinicama svih pripadajućih sela — černidama (njih su sačinjavali seljaci). Pojedinom černidom upravljao je kapetan dotičnog sela. Svako je selo imalo još i svoga suca.

Spomenutim Grimanijevim zakonom bile su precizirane obaveze posjednika zemalja na Novoj stečevini. Ti posjednici, među ostalim, nisu smjeli otuđiti zemlju, redovito su je morali obrađivati, a naslijediti su mogli samo muškarci. Žene nisu bile nasljednici. Svrha zakona je bila da uvede red u zemljoposjedničke odnose.

Na tom je području Venecija pobirala dvije vrste poreza: desetinu i travarinu. Desetina je uvedena tek 1669. god, pa do 1718. godine, tj. u razdoblju kada je došla zemlje koje su prije bile pod Turcima, i to umjesto ranijeg poreza tridesetine. Desetina se sastojala od desetog dijela svih prihoda od poljoprivrede. Godine 1721. uvedena je travarina (*herbaticum*), novi porez. God. 1722. taj je porez sankcioni-

ran, i to po načinu ubiranja iz 1671. god. kada je i nikla prva ideja o njemu. Jahaći i tovarni konji bili su isključeni od plaćanja jer su služili i za vojne potrebe.³⁰

Desetinu su u početku kupili državni službenici, ili seoski glavari, a kasnije, kako je već rečeno, zakupci, što je za seljaka bilo daleko nepovoljnije jer je ovisio o volji zakupca, kojemu je desetina bila izvor bogaćenja. Prikupljala se na području Zadra, Šibenka, Trogira i Splita, pa sve do Neretve, na posjedima (tenute) i dobrima (beni).

Zakup desetine raspisivan je natječajem »polizza d'incanto«. To je ujedno bio i pravilnik o desetini.³¹

Zakup je ranije trajao tri godine, a krajem XVIII stoljeća šest godina. Zakupci su tada plaćali desetinu dva puta godišnje, za božićne i za uskršne blagdane. Olakšicu isplate dobivali su jedino u slučaju haranja kuge u Dalmaciji. U svakom je selu morala biti odabrana jedna obitelj koja je vršila dužnost subaše³², pa je stoga bila oslobođena svakog javnog rada. Svake godine u prosincu morali su nadležnima predati popis onih artikala koje nisu primili od seljaka ni od ostalih obveznika. Te popise predavali su glavari sela glavarima seoskih ronda, koji su obilazili kuće dužnika, potičući ih na isplatu. Osam dana kasnije morali su dužnici prenijeti namirnice koje su dugovali u skladište, ili pak platiti uvoz po cijeni po kojoj su bile valorizirane u spomenutim popisima. Bilo im je dozvoljeno umjesto novca dati neki predmet jednake vrijednosti, ali to nije smjelo biti poljoprivredno oruđe, životinja za oranje a ni vatreno oružje. Petnaest dana kasnije zalog je bio dan na dražbu, a dužnik je morao na ime troškova platiti tri solda po svakoj liri iznosa duga. Višak od prodanog morali su vratiti dužniku.

Jasno je da je to sve otežavalo i tako bijedni život seljaka. Sijenom nisu priznavali ni travu što je rasla na oranicama, među kršem itd. Priznavali su samo onu pokošenu.³³

Desetina se mogla platiti i u gotovini. U pravilniku o desetini s kraja XVIII st. stoji da zakupci desetine nisu smjeli prodavati žitarice, ni sočivice van područja Dalmacije, pa ni u Istri.³⁴ Čak je bilo zabranjeno žitarice dobivene od desetine prodavati i u slobodnoj prodaji. Dalmacija je oskudijevala u svemu. Međutim, izgleda da se trgovci nisu toga držali. Trogirska obitelj Garagnin, dugogodišnji zakupci desetine, trgovali su žitom u Italiji, pa do Lisabona (njihova trgovačka djelatnost nije još proučena), a vjerovatno je dio tih žitarica, kojima su trgovali, bio prihod od desetine.

Zagorac je po svojoj psihi bio slobodan, hrabar i ponosan, a k tome još na škrtjoj zemlji siromašan, pa je ovaj namet sigurno podnosio vrlo teško. Stoga možemo pretpostaviti da je kod prikupljanja desetine bilo stalnih otpora.

Plaćanje najvjerovatnije, nije uvijek bilo izvršavano na miran način.³⁵ Uzrok nemira u Zagori i u doba francuske okupacije bilo je i plaćanje desetine.³⁶ Pobunu zbog plaćanja nameta podigli su seljaci Radošića u XVIII st. Naime, trogirski obitelj Cippico bila je već u srednjem vijeku vlasnik tog sela. Primala je šestinu čitave ljetine i onda kada je Radošić bio pod mletačkom vlasti, pa čak i kada je bio s one strane turske granice. Godine 1705. na molbu obitelji vraćene su joj u posjed zemlje u Radošiću unutar granica sela koje su utvrđene god. 1634. Obitelj je i dalje imala pravo na šesti dio od sve ljetine, ali je prije trebalo iz cjelokupnog roda odvojiti deseti dio za namet državi. Taj zahtjev Cippicovih nastao je, vidljivo je nakon

pobune seljaka, koji su željeli da ih predstavnici mletačke vlasti, saslušaju. Zahtjevi seljaka, o kojima nažalost, ne znamo ništa pobliže, nisu uzeti u obzir. Možda su Cippicovi tražili da seljake odstrane sa zemlje, jer je u odluci generalnog providura naglašeno da se ni koloni ni posjednici ne smiju otjerati, već imaju pravo ostati na svojim kulturama.³⁷ God. 1706. dobili su Cippicovi pravo na desetinu od roda.³⁸

God. 1711. zemlje u Radošiću posjedovali su i seljaci iz istoga sela, ali u većini su posjednici bili Kaštelani i stanovnici pojedinih drugih zagorskih sela. Te je godine u Radošiću živjelo 35 obitelji, a posjednika zemlje je bilo 117. Vjerovatno su se i dalje bunili na tolika davanja, pa je Senat god. 1744. bio prisiljen osloboditi posjednike u Radošiću desetine, s tim da obitelji Cippico daju vlasnički dio. Godine 1794. prema pravilniku za desetinu morali su koloni Radošića samo Cippicovima davati deseti dio roda.³⁹

Desetina je Mlecima donosila prihod od 200.000 forinti godišnje.⁴⁰ Za Zagorce je ona bila veliki teret, što je vidljivo iz samoga načina i uslova pod kojima se sakupljala. Seljaci su padali u dugove a zakupci se bogatili prodajom prikupljenih poljoprivrednih proizvoda i kreditiranjem seljaka. Glavni uzrok bijede u kojoj je Zagorac živio, uz obavezu davanja desetine, bio je loš kvalitet zemlje, u pojedinim selima čak potpuna nestašica izvora vode, a cesta nije ni bilo u selima. Zemlje pojedinih posjednika nisu bile na okupu, dapače, kako ćemo to dalje vidjeti, nalazile su se i razbacane u više sela. Nizak nivo poljoprivrede i stočarstva, što je uz ribarstvo bila ekonomska osnovica cijele Dalmacije (uz trgovinu u gradovima, posebno u Splitu, te drugim izvoznim lukama). U Zagori je pak to bio jedini izvor života. Veliki dio terena što je pripadao pojedinim selima činila su krš i šumarci, a dio obradive zemlje u pojedinim selima pripadao je vlasti. To je još više kočilo razvoj poljoprivrede i stočarstva, jer je to zemljište bilo zapušteno pa je davalo daleko manje stočne hrane nego ono u rukama privatnika, a bilo je i uzrokom parničanju među seljacima. Agronom i jedna od vodećih ličnosti na polju znanosti i kulture pri kraju XVIII i prve polovice XIX st. Ivan Luka Garagnin smatrao je da je to zemljište potrebno podijeliti među mjesnim stanovnicima, on se zalagao i za uvođenje jednog jedinstvenog poreza, kao i za mnoge druge korisne promjene.⁴¹ Zagorci, koji su u prvom redu bili stočari, imali su na početku XVIII st, relativno brojnu stoku, dok se prema sačuvanim podacima kasnije smanjuje, kako ćemo to dalje vidjeti. Ispaša je bila slaba. Prema mišljenju Ivana Luke Garagnina upravo je ta činjenica prisilila Zagorce da se makar i na najprimitivniji način posvete poljoprivredi.⁴²

Seljaku je veliki problem bio i novac, koji mu je bio potreban da nabavi ono što sam nije mogao proizvesti, pa je bio prisiljen prodati dio žitarica, koje neki spominju kao višak. To je višak mogao biti samo u pojedinim selima, u kojima je bilo bolje zemlje i u rodnim godinama.

Mletačke su vlasti na Novoj stečevini u pravilu dijelile po dva kampa zemlje po osobi, kako je već rečeno. Međutim Zagorci su tu zemlju među sobom prodavali, a kad bi na taj način dobiveni novac potrošili, htjeli su na grubi način doći u posjed iste zemlje.⁴³ Ipak u većini slučajeva zemlja nije bila pravilno raspoređena. Veliki dio terena u pojedinim selima, o kojima je ovdje riječ, posjedovali su i stanovnici Trogira, Kaštela i Splita, npr. član splitske obitelji Josip Milesi imao je u Radošiću oranice 31 kampa 3 kvarta i 162 tavole. I među samim seljacima bilo je ogromnih razlika u veličini posjeda. Iste god. 1711. u selu Bračeviću (koje je tada

obuhvaćalo i Milešinu) Križan Banjilović s 4 člana obitelji posjedovao je samo tri kampa 1 kvarat i 45 tavola, oranice, a u Ramljanima je još posjedovao 2 kvarta i 90 tavola, oranice, dok je u istom selu Bračeviću, Pavao Jukić s 9 članova obitelji imao također oranice, 38 kampa 2 kvarta i 135 tavola. Još ćemo navesti jedan primjer iz Ramljana. Tu je Ivan Pipunić s 4 člana obitelji imao oranica samo 5 kampa, 1 kvarat i 170 tavola. Pašnjaka uopće nije posjedovao, dok je Ante Filipović s 18 članova obitelji imao 42 kampa, 1 kvarat i 38 tavola te pašnjaka 1 kvarat i 25 tavola.

Kavaljer Ante Rajčić iz Ogorja imao je čak 39 kampa, 2 kvarta i 7 tavola zemlje oranice u svom selu, dok je u Ramljanima imao 4 kampa, 1 kvartu oranice, a pašnjaka 2 kampa, 1 kvartu i 35 tavola. Međutim, ni svi seljaci s titulom kavaljera nisu bili tako bogati zemljom.⁴⁴

Podjela zemlje vršila se prema volji i kriterijima pojedinaca, pa kad se u XVIII st. dijelila zemlja, često su veće površine dobivali upravo oni kojima ona nije bila toliko potrebna, ili koji je nisu sami ni obrađivali. Seljaci su tu zemlju uzimali u najam, ili u kolonat, pa su ugovoreni dio ljetine morali davati posjedniku.⁴⁵

Plemići nisu ništa ulagali da bi poboljšali kvalitet zemlje u svome posjedu. Garagnin je smatrao da bi uz napredan način obrade obitelji s 10 članova bilo dovoljno 100 kampa⁴⁶ zemlje, ali dalje nastavlja, tek se jedna trećina tla mogla stručno obrađivati. Na preostalom području mogao se iskoristiti tek poneki kamp, i to uz veliki trud. Tek jedna desetina zemlje u Dalmaciji mogla se zasaditi lozom, voćkama i maslinama.⁴⁷

Ni u prvoj polovici XIX st. Zagorci nisu još uvijek gajili voćke ni bilo kakvu vrst stabala. Gajili su samo žitarice i sočivice kao i u prošlom stoljeću.⁴⁸ Sam način obrađivanja zemlje bio je krajnje primitivan, a takvo je bilo i poljodjelsko oruđe.⁴⁹ Zemlju su orali samo jedanput godišnje, nisu je đubрили, niti su je bilo kako pothranjivali. Stari autori bilježe da su Zagorci trošili ljetinu bez ikakvog reda, te da su bili rasipni, pa su stoga kroz zimu u proljeće gladovali. Nepoznati izvjestitelj iz druge polovine XVIII st. kaže, da s obzirom na broj stanovništva Zagorje proizvodi više od potrebe, a uzrokom bijede smatra lakomost onih koji pobiru desetinu i po-manjkanje bilo kakve ekonomije kod Zagorca.^{50a} Međutim, mišljenja smo da su Zagorci od svega uglavnom po malo imali, obzirom na jednoličnost ishrane, a još kada bi odvojili deseti dio ljetine zakupniku desetine, kako kaže i spomenuti izvjestitelj, onda možemo zamisliti kolika je bila njihova bijeda. Stoga su bili prisiljeni uzimati na dug najosnovnije prehrambene artikle — žitarice, sigurno uz visoke kamate.⁵⁰ Dužnici su rijetko zalagali neki predmet za dug, kao što je npr. u Lečevici bila založena jedna ječmerma.⁵¹ Garagnin je smatrao da je jedan od uzroka upropaštavanja zemlje bio razlog što je zemlju mogla naslijediti samo muška loza.⁵² On je smatrao da poljoprivredi mnogo šteti i činjenica što su Zagorci osamljeni, upućeni samo na sebe, bez ikakvog kontakta s naprednim zemljama, u kojima je poljoprivreda bila na zavidnoj visini, naročito u drugoj polovici istog stoljeća kad se širi duh francuskih fiziokrata i ekonomista, kada niču agrarne akademije i škole širom Evrope. U to doba osnivaju se i u Dalmaciji tri ekonomska društva, ili agrarne akademije, u Zadru, Splitu i Kaštel-Lukšiću kod Trogira; njima je upravo i bila svrha da unaprijede privredu, a prvenstveno baš poljoprivredu u Dalmaciji. Garagnin, koji je bio član svih triju dalmatinskih akademija, ali i one u Ljubljani, te više njih u Italiji, smatrao je da bi kod nas trebalo naseliti poljoprivrednike

iz naprednih krajeva: Brescye, Vicenze, Verone itd. On je skupa sa svojim bratom Dominikom pokušavao na svojim posjedima, a pogotovo u svom eksperimentalnom vrtu na Travarici u Trogiru, naseliti težake, većinom iz Padove i okolice, uz uvjet da sobom donesu i oruđe. Izgleda da je poneki doseljenik ostao, ali većina se teško odlučivala za dolazak, a ako bi došli, vrlo brzo su se vraćali natrag. Vjerovatno je jedan od jakih uzroka bio to što domaći težak nije želio imati tuđine u svojoj sredini. I sinjska obitelj Lovrić bila je naselila jednu obitelj poljoprivrednika iz Padove na svom posjedu.⁵³

Gozzi se još u prvoj polovici XVIII st. u svojim uspomenama iz Dalmacije čudio zaostalosti poljoprivrede. I on je mislio da bi veleposjednici u Dalmaciji morali dovesti poljoprivrednike iz Italije, koji bi obnovili ovaj kraj. Međutim i njemu je bilo poznato da su to pojedinci pokušavali, ali su došljake poslije nekoliko dana nalazili u polju mrtve. Naš zemljoradnik, smion i ponosan, a uz to tradicijski vezan uz stare običaje i način života, oštro se opirao strancu i njegovim novotarijama. Zavjere su bile tako dobro organizirane da ubojicu nisu nikad uspjeli pronaći.⁵⁴

Stočarstvo je također bilo na niskom nivou. Stoka je bila brojna, što se vidi iz podataka na kraju donesenih, ali je bila loše kvalitete i kržljava. Torovi su bili krajnje primitivni i bez ikakvih higijenskih uvjeta. U pojedinim selima nije ni bilo pravih pašnjaka, pa su životinje u kršu tražile sebi hranu. Šest sedmina površine u brdskim krajevima Dalmacije ostajalo je neobrađeno i služilo samo za lošu ispašu. Ta površina od preko tri milijuna padovanskih kampa, prema Garanjinovom mišljenju, mogla je prehraniti preko dva milijuna ovaca. Međutim negdje u prvoj polovici XIX stoljeća u Dalmaciji je bilo ukupno milijun ovaca i osamsto tisuća koza, koje je Zagorac preferirao, iako su bile štetne, ali u kršu i svim ostalim nedaćama daleko otpornije.^{54a} Vrlo loš način uzgoja izazivao je smrtnost ovaca, pa se zbog toga gubila i znatna vuna, negdje 2/3.

U Dalmaciju su bile uvezene padovanske ovce, vjerovatno već negdje u XVIII st. Garagnini su se ovim ovcama počeli baviti 1801. god. Tu vrst ovaca kupovali su od njih kaštelanski težaci zbog vune za svečane haljine svojih žena.^{54b} God. 1810. nabavili su Garagnini merino ili španjolske ovce u Padovi, upravo s namjerom da oplemene sitne domaće. Držali su ovce ili u svojim torovima ili pak kod pojedinih seljaka uz određene uvjete.⁵⁵ God. 1763. i 1766. držao je u Čvrljevu njihovo blago Pavao Mandarić⁵⁶. Niskoj kvaliteti stoke u Zagori, osim loše ispaše, doprinosila je i nestašica vode. U prvoj polovini XIX st. bilo je i drugih pokušaja oplemenjivanja ovaca vrstom merino.⁵⁷

Kidanje ekonomskog kontinuiteta zbog mletačko-turskih ratova, loše tlo, nepravdna podjela posjeda, zaostalost stočarstva i poljoprivrede, zanatstvo je bilo nerazvijeno osim onog tradicijskog, tek se negdje spominje poneki kovač, sve su to bili uzroci velikog siromaštva, što je trajno pratilo našeg Zagorca stoljećima. Pišući o problemu gladi u Zagori I. L. Garagnin tvrdi da su prizori kojima je uzročnik glad grozni. Zagorci su bili prisiljeni jesti najlošiji kruh umiješan od korijena kozlaca. Hranili su se nezdravim namirnicama, pa su bili bolehljivi. Opisujući bijedu Zagoraca piše Garagnin »vidimo Zagorce blijedog lica, kako prodaju one svoje primitivne predmete, koje su u svojoj bijedi uspjeli još sačuvati, sjemenje namijenjeno za usjev, svoje stado, pa čak i svoje primitivno oruđe . . . «. Dalje nastavlja: »Takva teška bijeda prisiljavala je inače ponosne Zagorce na prosjačenje, na odlazak u druge države, a odlazeći na daleki put umirali su po cestama od gladi i zime,

plaćajući tako svoju ljubav za rodni kraj.« Garagnin je duboko žalio Zagorce, pa nastavlja sa svojim zaključcima: »Naša braća naoružana, u velikom broju, ostavljaju domovinu zbog teške bijede i nedostataka osnovnih potreba za život. Naše suze prate one koji su se uputili u carske zemlje . . . «⁵⁸

Iseljavale su se cijele skupine u Bosnu, Liku i sjevernu Hrvatsku. Smatrao je da Zagorce nagovaraju na odlazak iz zemlje carski izaslanici svojim lažnim obećanjima.

Kako je već rečeno, mletačke su se vlasti stoljećima borile za svakog Zagorca (Morlaka), zbog njihove hrabrosti, ratobornosti, zbog njihove skromnosti, jer su Zagorci za svoje ratničke podvige malo tražili. Osim toga u zagorskom dijelu Dalmacije bili su oni glavni proizvođači hrane. Stoga je logično da su vlasti bile ozbiljno zabrinute njihovom migracijom. Sumnjali su da ih u tom naumu potpiruju i njihovi suseljnani, želeći prigrabiti i njihove zemlje.

Upravo iz tog razloga naložio je generalni providur da se zemlje koje su prije emigranti obrađivali, kao i one koji bi u budućnosti ostale bez posjednika, mogu dati u posjed drugim obiteljima, tek poslije roka od dvije godine. Ako bi se u navedenom razdoblju vratio bivši posjednik, zemlja je bila rezervirana za njega. Mlećani nisu imali prihod desetine od neobrađenih zemalja, a Venecija je uvijek mislila i radila sve samo za vlastite interese. Privremenim odredbama zemlju je dobivala na obradu najbliža rodbina iseljenika. Generalni providur Giacomo Gradenigo tražio je od dužda da ova odredba uđe u okvir Grimanijevog zakona, ako iseljavanja budu sve češća.⁵⁹

Karlovačkim mirom (1699) ostalo je mnogo više plodne zemlje s onu stranu turske granice. Krševiti je kraj ostao pod Venecijom, pa su Zagorci, da bi priskrbili najosnovnije za prehranu, bili prisiljeni obrađivati zemlju i s jedne i s druge strane granice. Pojedinci, nezadovoljni situacijom u kojoj su se našli, nisu se više ni vraćali u svoja sela, koja su spadala pod Mletačku Republiku. I u katastiku iz 1711. god, u kojem je ovdje dosta govora, zabilježeno je nekoliko slučajeva migracije. Tako je npr. iz sela Radošića otišao sigurno u Austriju »andato sul Imperio« Stanko Valjanić, vjerovatno samo privremeno na rad, jer je u Radošiću ostalo 6 članova njegove obitelji, a imao je u selu i domaće životinje.⁶⁰

Glad je bila glavni poticaj iseljavanju, a česta posljedica bila je kuga. Ta teška bolest, koja je izazvala posvemašnje pomore stanovništva, unošena je u Dalmaciju iz Bosne većinom putem trgovačke robe. Unosili su je i Zagorci prelazeći s jedne strane granice na drugu.⁶¹ Preko zime bi došli u svoja sela, da bi se na proljeće vratili na tursku stranu. Oni su vršili i dužnost pandura, pa su u stražarnicama služili kao posada, uz vojnike narodne milicije. Iz neznanja i lakomosti, što je rezultiralo iz bijede, Zagorci su i za vrijeme kuge u Bosni puštali i trgovce i njihovu robu bez ikakve zaštite i sanitarnih mjera u Dalmaciju.

Godine 1763/4. kuga je harala dijelom Dalmacije, pa tako i Zagorom, i odnijela svoje žrtve. God. 1764. zahvatila je Broćanac, Neorić, Prugovo, Vučivicu i Muć.⁶²

Godine 1782/3. u Dalmaciji je zbog loše ljetine zavladała velika glad. U razdoblju od rujna 1782. do svibnja 1783. cijene hrani u Splitu silno su porasle, a sigurno i u ostalim mjestima. Isto je bilo i u Zagori. Iste te godine 1782. mraz je uništio usjeve i stoku. Zagorci su tada jeli šumske trave, koje nisu za ljudsku hranu, da se nekako održe, ali svejedno ih je mnogo umiralo od gladi. U Dalmaciji je u to doba umrlo od gladi 20.000 osoba. Sigurno su to većinom bili Zagorci, koji su nagrnuli u

grad i pretvorili se u bijedne prosjake. Činili su tada otprilike četvrtinu stanovništva Splita. Jeli su i tu biljke koje nisu upotrebljive za jelo, loš kruh i otpatke i s najbjednijih stolova, prljavi i jadni hodali su gradom, skupljali su se u tzv. improviziranim bolnicama.

Gotovo umirući od gladi Zagorci su prosili govoreći: »Dajte toliko da vežem dušu, da je vratim natrag. Dajte, Bog vam da; ne bilo vam s ovim manje; veće vam osvitalo, nego vam omrčalo«. Među njima bilo je i mladih ljudi.⁶³ Prema G. Bajamontiju, koji prema Zagorcima nije osjećao simpatije, oni su postajali profesionalni prosjaci. Međutim odlazak u dalmatinske gradove donosio je samo novu bijedu i poniženje prosjačenjem, pa su stoga tražili, ne prvi put, izlaz u iseljavanju, i to masovnom, gotovo iz pograničnih krajeva Dalmacije. U drugoj polovici 1782. god. iselilo se u Bosnu i Liku 665 obitelji s 4.761 članom. Iseljavanje je nastavljeno i sljedeće godine. Pojedini stanovnici Petrova Polja bili su izgleda sprovedeni dalje u Banat. Seoba stanovništva Dalmacije u Banat bilo je i ranije u istom stoljeću. Godine 1772. mnogi stanovnici Bukovice odlazili su u Banat, kod Temišvara, pojedini možda čak i u južnu Poljsku. Prve vijesti o iseljavanju stanovnika Dalmacije u Slavoniju poznate su za sada s početka XVIII st.⁶⁴ Kako je već rečeno, pojedinci su se vraćali natrag u svoja sela. Očevidac pak iz zadnje četvrtine stoljeća o kojem je riječ piše da se narod koji se iz Dalmacije iseljavao zbog gladi nije više vraćao.⁶⁵

Iseljavanje Zagoraca u Banat spominje Ivan Luka Garagnin, koji osuđuje mletačku vlast, makar je i sam porijeklom bio iz Venecije, ali je bio u stalnom kontaktu s Trogirskom zagorom. »U godinama oskudica, ne nalazeći pomoć ni mogućnosti zaduženja kod trgovaca, shrvan očajanjem i potrebama iseljava u Bosnu ili Banat. Tolika je i takva bijeda u ovim krajevima da nema pera koje bi moglo opisati u svim pojedinostima.....«^{65a}

Velika glad vladala je u Zagori i u XIX st. pa dalje sve do kraja drugog svjetskog rata. Poznato je da su Zagorci splitskog okružja u prvoj polovici XIX st. pekli kruh bez kvasa. Samo najbogatije obitelji, i to za velikih svečanosti, pekle su pšenični kruh. Hranili su se ječmom, kukuruzom, sirkom, raži i prosom.⁶⁶ U drugoj polovici XVIII st. kukuruza je bilo tek nešto malo u okolici Sinja. Zagorac još nije bio naučio jesti puru.⁶⁷

Na temelju iznesenog pokazuje se teška slika ekonomskog stanja Zagorca u XVIII st. a to je stvaralo podlogu koja nije dozvoljavala ni razvoj civilizacije, ni kulture u tom kraju. Nedostatak putova činilo ih je još više osamljenima u njihovoj bijedi. Bili su osuđeni na stagnaciju tehnologije, tj. na produženje tradicijskih oblika proizvodnje u stočarstvu i poljoprivredi, usprkos razvoju tih grana privrede u tadašnjoj Evropi. To su uzroci krajnje niskog standarda u cijelokupnom svakodnevnom životu, posebno u stanovanju i načinu ishrane, što se odražavalo na lošem zdravlju. Sve je to prisiljavalo pojedine čak i na ekonomske migracije, da bi se barem nekako izvukli iz te situacije.

Broj stanovnika i ekonomsko stanje

Katastarska općina BIDNIĆ⁶⁸ (»Ristretto della villa di Bidnich«)⁶⁸ godine 1711: stanovnika 28, obitelji 4, posjednika zemlje ukupno 53, od kojih samio su

četvorica imala u selu obitelj i stoku.

Samo za nekoliko posjednika zabilježeno je iz kojega su sela bili.⁶⁹

Spomenuta obradiva zemlja sastojala se od oranica. Pašnjaci se ne spominju. Obradive zemlje u posjedu privatnika bilo je: 354 kampa⁷⁰, 3 kvarte⁷¹ i 17 tavola⁷².

Nekorisnog zemljišta bilo je u tom selu 1.626 kampa.

Konja su imali 8, goveda 13, krava 13, teladi 6, te blaga sitnog zuba 260 glava.

BRAČEVIĆ i MILEŠINA (»Ristretto della villa di Brazzoevich e contrade«⁷³).
God. 1711. stanovnika 234, obitelji 29. 38 zemljoposjednika nije stanovalo u spomenutim selima.

Obradive zemlje u privatnom posjedu bilo je: 925 kampa, 2 kvarte i 190 tavola, sve oranice, pašnjaka nije bilo.

Nekorisnog zemljišta 5.678 kampa.

5 obitelji nisu posjedovali zemlje.

Konja je bilo 65, goveda 102, krava 121, teladi 81 i blaga sitnog zuba 1.150 glava.

Početak druge polovice istog stoljeća u Bračeviću su živjele 44 obitelji sa 308 stanovnika, dok je u Milešini bilo 15 obitelji sa 110 stanovnika.

BRŠTANOVO

God. 1711. bilo je stanovnika 95, obitelji 29. 3 zemljoposjednika živjela su u drugim selima.

Obradive zemlje u privatnom posjedu, i to samo oranica (pašnjaka nije bilo) kampa 403, kvarta 1 i tavola 94.

Nekorisnog zemljišta bilo je 8.950 kampa. 3 obitelji nisu posjedovale zemlje.

Konja je bilo 112, goveda 129, krava 142, teladi 100 i blaga sitnog zuba 1.570 glava.

Početak druge polovice stoljeća u selu su živjele 42 obitelji s 260 stanovnika. Pravoslavne vjere bile su dvije obitelji s 15 članova.

God. 1771.⁷⁴ arambaša u selu bio je Ivan Maleš.

Obitelji je tada u selu bilo 97, stanovnika 578.

Konja za jahanje imali su 8, teretnog blaga 59 glava, krupnog blaga 100 glava, a blago sitnog zuba 572 glave.

ČVRLJEVO⁷⁵

Godine 1711. bilo je: stanovnika 95, obitelji 14; 3 posjednika zemalja nisu živjela u ovom selu.

Obradivog zemljišta u privatnom posjedu bilo je: oranica kampa 179, kvarte 3 i tavola 130. Pašnjaka je bilo kampa 7, kvarta 1 i tavola 14. Također u privatnom posjedu neobrađenog zemljišta bilo je: kvarti 7, tavola 80. Nekorisnog šumovitog i krševitog zemljišta bilo je: kampa 3.366, kvarte 2 i tavola 196. 1 obitelj nije posjedovala nijedno zemljište.

Konja je bilo 57, goveda 57, krava 67, teladi 105, blaga sitnog zuba 815.

Početak druge polovice istoga stoljeća živjele su na ovom području 33 obitelji s 252 stanovnika.

God. 1771. bilo je u ovom selu 117 obitelji, 913 stanovnika, 103 kuće.

Harambaša je bio Matija Boglić.

Konja za jahanje bilo je 11, teretnog blaga 217 glava, krupnog blaga 306 glava i sitnog zuba 988 glava.

DIVOJEVIĆ

Godine 1711. bilo je: stanovnika 145; 1 posjednik zemlje nije živio u selu. Obradivog zemljišta u privatnom posjedu bilo je: kampa 244, kvarte 2, tavola 182. Pašnjaka je bilo kampa 4, kvarte 3 i tavola 67.

Nekorisne, šumovite zemlje bilo je 2.880 kampi, kvarta 1 i tavola 171. 3 obitelji nisu posjedovale terene.

Konja su imali 59, goveda 79, krava 81, teladi 102, blaga sitnog zuba 605 glava. Početkom druge polovice XVIII st. u ovom su selu živjele 22 obitelji sa 182 osobe.

DUGOBABE

God. 1711. bilo je ovdje 99 stanovnika, obitelji 11; 7 zemljoposjednika nije živjelo u selu.

Obradivog zemljišta u privatnom posjedu bilo je: oranica kampa 104, kvarta 1 i tavola 27. Pašnjaci nisu zabilježeni.

Nekorisnog zemljišta bilo je kampa 2.574.

Konja su imali 50, goveda 48, krava 48, teladi 36 i blaga sitnog zuba glava 330.

Početkom druge polovice istoga stoljeća živjelo je u selu 11 obitelji s ukupno 96 stanovnika.

KLADNJICE I CICAWE

God. 1711. na ovom je području bilo 170 stanovnika, obitelji 21; 3 zemljoposjednika nisu bila iz ovog sela.

Obradivog zemljišta u privatnom posjedu bilo je: oranica kampa 247, kvarte 2 i tavole 4. Pašnjaka nije bilo. Nekorisnog zemljišta bilo je 5.096 kampi.

3 seljaka nisu posjedovala zemlju.

Konja su imali 50, goveda 104, krava 114, teladi 136 i blaga sitnog zuba 993 glave.

Početkom druge polovice XVIII st. u Kladnjicama je bilo 28 obitelji s 891 osobom.

KORUŠCI

God. 1711. stanovnika je u ovom selu bilo 206, obitelji 18; 2 zemljoposjednika bila su iz Ledenica.

Obradivog zemljišta u privatnom posjedu bilo je: oranica 220 kampi, 1 kvarta i 112 tavana. Pašnjaci nisu zabilježeni.

Nekorisnog zemljišta bilo je 2.660 kampi, a neobrađenog javnog zemljišta 1 kamp i 100 tavana. Jedna udovica nije imala zemlje.

Konja su imali 57, goveda 80, krava 111, teladi 112 i sitnoga blaga 1.975 glava.

Početkom druge polovice istoga stoljeća na području Korusaca živjela je 41 obitelj s ukupno 254 stanovnika.

LEČEVICA

God. 1711. živjelo je na ovom području 26 obitelji s 351 stanovnikom. 2 posjednika zemlje bila su iz drugih sela.

Obradivog zemljišta u rukama privatnika bilo je: oranica 293 kampi, kvarte 2 i tavola 55. Pašnjaka nije bilo. Nekorisnog zemljišta bilo je 7.424 kampi. Jedan seljak nije posjedovao zemlje.

Konja je ovdje bilo 117, goveda 190, krava 213, teladi 252, blaga sitnog zuba 3.656 glava.

Početkom druge polovice istoga stoljeća bile su na ovom području 33 obitelji s 259 stanovnika.

God. 1771. u Lečevici je bio harambaša Jerko Despotović.

Obitelji je tada bilo 99, kuća 99, stanovnika 828.

Konja za jahanje je bilo 13, teretnog blaga 91 glava, krupnog blaga 24 glave i blaga sitnog zuba 987 glava.

NISKO

God. 1711. na području ovog sela bila su 182 stanovnika, 21 obitelj. 7 zemljoposjednika nije živjelo na ovom području.

13 kampa, 1 kvarta i 130 tavola pripadalo je crkvi sv. Ivana.

Obradivog zemljišta u privatnom posjedu (ovdje je ubrojeno i ono što je pripadalo crkvi) bilo je: oranica 309 kampa, kvarte 2, tavola 59. Pašnjaka je bilo: kampa 3, tavole 202.

Javnog neobrađenog zemljišta bilo je: kampa 23, kvarte 2 i tavola 69.

Nekorisnog zemljišta je bilo 4.154 kampa.

Na području su bila 64 konja, 140 goveda, 151 krava, 141 tele i 1.550 glava blaga sitnog zuba.

Početkom druge polovice istoga stoljeća živjele su u Niskom 24 obitelji s 222 stanovnika.

OGORJE^{75a}

God. 1711. bilo je stanovnika 206, 20 obitelji; 48 zemljoposjednika nije živjelo na ovom području.

Obradivog zemljišta u privatnom posjedu bilo je: 848 kampa i 34 tavole i to oranica. Pašnjaka nije bilo.

Nekorisnog zemljišta bilo je: 8.753 kampa.

Konja je bilo 62, goveda 75, krava 88, teladi 57 i 128 glava sitnog zuba.

Početkom druge polovice XVIII st. u Ogorju je živjelo 60 obitelji s 477 stanovnika, dok je oko 3-4 god. kasnije u istom selu bilo 45 obitelji s 381 stanovnikom.

God. 1771. bilo je obitelji 140, kuća 147, stanovnika 569.

Konja za jahanje bilo je 15, teretnog blaga 13 glava, krupnog blaga 228 i blaga sitnog zuba 898 glava.

Te je godine u istom selu harambaša bio Frano Kapitanović.

PRIBUDE

God. 1711. bilo je 409 stanovnika, 38 obitelji, 15 zemljoposjednika nije živjelo na ovom području.

Obradivog zemljišta u rukama privatnika bilo je: 508 kampa, 207 tavola oranica, pašnjaka nije bilo.

Javnih livada s područjem (quartieri) u mjestu zvanom Vrba bilo je 132 kampa, 1 kvarat i 70 tavola. Nekorisnog zemljišta bilo je 6.821 kamp.

Konja su imali 108, goveda 254, krava 336, teladi 311 i sitnog blaga 6.210 glava.

Početkom druge polovice XVIII st. u Pribudama je živjelo 13 obitelji s 95 stanovnika.

RADOŠIĆ

God. 1711. stanovnika je bilo 278, obitelji 35.

Zemlje u posjedu privatnika bilo je: oranica 979 kampa, 1 kvarta i 110 tavola, pašnjaka 36 kampa, 1 kvarat i 97 tavola.

Neobrađenog javnog zemljišta bilo je 17 kampa, 1 kvarat i 136 tavela, neobrađenog privatnog zemljišta 32 kampa, 3 kvarta i 163 tavole. 3 seljaka nisu imala zemlje.

Udjel (caratto) u ovom selu imao je Jerolim Cippico iz Trogira.

Konja su imali 111, goveda 124, krava 104, teladi 97 i sitnog blaga 2.150 glava. 1711. god. najveći dio zemlje u ovom selu posjedovali su stanovnici Kaštel-Staroga, iz drugih Kaštela također je bilo posjednika; obitelj Milesi iz Splita posjedovala je tu zemlju, a i seljaci drugih sela. Početkom druge polovice XVIII st. živjele su u Radošiću 43 obitelji s 342 stanovnika. Bilo je 27 obitelji pravoslavne vjere, svoje crkve nisu imali, ni svoga paroha. God. 1771. u Radošiću je harambaša bio Ante Biluš. Obitelji je tada bilo 123, kuća 119, stanovnika 935.

Te su godine imali konja za jahanje 8, teretnog blaga 85, krupnog blaga 200 i sitnoga 573 glava.

RADUNIC

God. 1711. stanovnika je u selu bilo 77 iz 8 obitelji, dok su posjednika zemlje bila 32, a to znači da 24 nisu stanovala u tom selu. Većina njih bila je iz Unešića, Lećevice te iz drugih sela.

Obradivog zemljišta u privatnom posjedu bilo je: oranica 351 kampa, 1 kvarat i 75 tavela. Pašnjaka nije bilo. Nekorisnog terena krševitog i šumovitog bilo je 1.476 kampa, 3 kvarta, 1.135 tavela.

Konja su imali 18, goveda 29, krava 39, teladi 35 i sitnog blaga 450 glava.

Početkom druge polovice XVIII st. u Raduniću je bilo 13 obitelji sa 100 stanovnika.

RAMLJANE

God. 1711. bilo je ovdje 20 obitelji s 204 stanovnika. 24 posjednika zemlje nisu stanovala u tom selu.

Obradivog zemljišta u privatnom posjedu bilo je: oranica 446 kampa, 1 kvarat i 80 tavela, pašnjaka 9 kampa i 105 tavela. Neobrađene zemlje u privatnom posjedu bilo je 2 kampa, 3 kvarta i 75 tavela.

Nekorisnog zemljišta krševitog i šumovitog bilo je 3.022 kampa i 100 tavela.

Konja su imali 55, goveda 78, krava 82, teladi 109 i sitnog blaga 560 glava.

Početkom druge polovice XVIII st. živjele su ovdje 31 obitelj s 278 stanovnika, pa 3-4 god. kasnije 33 obitelji s 280 stanovnika.

UTORE

God. 1711. živjelo je 12 obitelji sa 154 stanovnika. 1 posjednik zemlje nije živio u selu.

Zemljišta obrađenog u rukama privatnika bilo je:

oranica 234 kampa i 120 tavela, pašnjaka 4 kampa, 7 tavela.

Nekorisne zemlje, krševite i šumovite, bilo je 5.625 kampa. 1 obitelj nije imala zemlje.

Konja su imali 104, goveda 95, krava 121, teladi 135 i sitnog blaga 1.630 glava.

VINOVO GORNJE

God. 1711. obitelji je bilo 8 s 94 stanovnika; 3 posjednika zemlje nisu stanovala u selu.

Obradene zemlje u privatnom posjedu bilo je 131 kampa i 40 tavana oranice, te 2 kampa, 2 kvarta i 65 tavana pašnjaka.

Nekorisne krševite i šumovite zemlje bilo je 2.916 kampa, 2 kvarta i 105 tavana.

Konja su imali 57, govoda 45, krava 62, teladi 63 i 1035 glava sitnog blaga.

Početak druge polovice XVIII st. bilo je u Vinovu (ne spominje se ni Donje ni Gornje) 19 obitelji sa 190 stanovnika. God. 1757. Vinovo (ni ovdje se ne bilježi je li Gornje ili Donje) spadalo je u područje Knina (vjerojatno u vojnom smislu), u serdaruju Stjepana Nakića, distrikt Drniša.

Tada je u njemu živjelo 17 obitelji, bilo je 17 kuća s ukupno 153 stanovnika.

Konj za jahanje bio je samo jedan, teretnog blaga 29, govoda za oranje 58, krupnog blaga 110, sitnog blaga 935 glava. Oružja je bilo: pušaka 23, kubura 5 pari, sablji i paloša 2.⁷⁶

VISOKA

God. 1711. bilo je 12 obitelji sa 117 stanovnika.

Obradive zemlje u privatnom posjedu bilo je:

oranica 174 kampa, 3 kvarta i 167 tavana, pašnjaka je bilo 10 kampa, 1 kvarat i 191 tavana.

Nekorisne šumovite, krševite zemlje 4353 kampa i 1 kvarat.

Jedna obitelj bila je bez zemlje.

Konja su imali 26, govoda 41, krava 45, teladi 63 i sitnog blaga 435 glava.

Početak druge polovice XVIII st. bilo je u selu 16 obitelji sa 64 stanovnika.

VUČIVICA GORNJA

God. 1711. bilo je 10 obitelji sa 126 stanovnika. Ovdje su bila 2 posjednika zemlje iz drugih sela.

Obradive zemlje u privatnom posjedu bilo je:

oranica 116 kampa, 2 kvarta i 192 tavana, pašnjaka nije bilo.

Konja su imali 30, govoda 35, krava 34, teladi 43 i sitnog blaga 400 glava.

VUČIVICA DONJA

God. 1711. bilo je 8 obitelji s 83 stanovnika; posjednika zemalja koji nisu živjeli u tom selu bilo je 47, većina je bila iz Kaštela, Ivan Pusignoli iz Splita te iz nekoliko susjednih sela.

Obradive zemlje u rukama privatnika bilo je:

oranica 200 kampa i 133 tavana, pašnjaka 1 kampa, 1 kvarat i 196 tavana. Neobrađenog javnog zemljišta zabilježeno je 1 kvarat i 17 tavana; nekorisnog zemljišta bilo je 6.106 kampa. 1 obitelj nije posjedovala zemlje.

Konja je na tom području bilo 54, govoda 44, krava 75, teladi 70 i blaga sitnog zuba 1280 glava.

Početak druge polovice XVIII st. bilo je u Vučivici (nije označeno da li se radilo o Gornjoj ili Donjoj) 54 obitelji s 96 stanovnika. Bilo je 7 obitelji pravoslavne vjere.

Vrijedno je spomenuti još nekoliko statističkih podataka o ekonomskom stanju i brojnom stanju stanovništva cijele Dalmacije u XVIII st. radi komparacije.

Godine 1771. imala je Dalmacija skupa s Bokom Kotorskom (tada zvanom Albanie Veneta) 241.052 stanovnika, a 1781. 263.744.

Što se tiče broja domaćih životinja god. 1771. bilo je: jahaćih konja 2.197, govoda 114.253, teglećeg blaga 26.830, sitnog grla 971.988.

God. 1781. konja za jahanje 1.640, teglećeg blaga 25.210, sitnoga grla 1.006.209, svinja 17.586, volova za oranje i za ispašu 79.994.⁷⁷ God. 1806. Dalmacija je imala 2,000.000 grla blaga, od toga 700.000 koza i više od 1,000.000 ovaca.⁷⁸

Stanovništvo područja o kojem je riječ

BIDNIĆ

Godine 1711.

Stanovnici s obiteljima: KRESKOVIĆ Martin, zvani Crkva (Chiesa), KRESKOVIĆ Ivan, TARAGAČA (Taragachia) Nikola, TARAGAČA Stjepan.

Posjednici zemlje bez obitelji i stoke: BARIĆ (u sv. XI Burić) Pavao, BITUNJAC Marko, BRAKUS Ante, BRAKUS Mihovil, DESPOTOVIĆ Ilija, GALIĆ Petar, GRUBIŠIĆ Grgo, GRUBIŠIĆ Jakov, JURETIĆ Andrija, JURETIĆ Grgo, JURETIĆ Jakov, JURETIĆ Martin, JURETIĆ Martin zvani Adlagić, JURETIĆ Mihovil, JURETIĆ Stjepan, KATIĆ Krsto, MALEŠ Cvitko, MALEŠ Grgo, MALEŠ Ilija, MALEŠ Mihovil, MALEŠ Petar, MARONIĆ Jelena, MIKASIĆ (Michassich) Andrija, MIKASIĆ Mihovil, MIKASIĆ Luka, MIKASIĆ Petar, (vjerojatno sve Mikačići), MILIĆ Andrija, PERIĆ Nikola, POLIĆ Ivan, POLIĆ Martin, PRIVAČA (Privachia) Jure, ŠIŠIĆ Vid, ŠUNJERGIĆ (Sugnerghich) Petar, ŠUŠIĆ Ivan, TOPIĆ Grgo, TOPIĆ Matija, TOPIĆ Petar, VERVILOVIĆ Dujam, VERVILOVIĆ Ivan, VERVILOVIĆ Petar, VUKAVIĆ Ivan, VULIĆ Lovre.

Posjednici s naznakom sela iz kojega su: MAZE Ivan iz Zminova, RATKOVIĆ iz Zminova i SORIĆ Nikola iz Postinja.

BRAČEVIĆ i MILEŠINA

Godine 1711.

BANJILOVIĆ Križan, BANJILOVIĆ Pavao, BAZE Stjepan, BANJAMINOVIĆ Ivan, DEANOVIĆ Ivan, DELASOVIĆ Matija, ĐIPALO (Gipalo) Lovre, GALIOTOVIĆ Stjepan, GLADINIĆ Ante, GLUČIĆ Pavao, JUKIĆ (Ciuchich) Ivan, JULIĆ (Iulich) Marko, KOLAKOVIĆ (Colacovich) Ivan, KOLAKOVIĆ Jure, KOLAKOVIĆ Božo, LONČAROVIĆ Frane, MAMIĆ Božo, MILETIĆ Martin, MILETIĆ Petar pok. Šime Milešina, MILITIĆ Jure, ODAKOVIĆ Uršula, PAVIĆ Stojan, PERLAVAZ (ili Prljavac) Marko, RAJČIĆ Grgo, SEDLAREVIĆ Martin, SEDLAREVIĆ Matija, ŽMIRE (Smire) Stjepan, ŠUNDOVIĆ Luka, ZORINOVIĆ Božo

Seljaci koji su imali zemlje u drugim selima 1711. godine: BAKOVIĆ Toma u Ramljanima, BANJANOVIĆ Križan u Ramljanima, BANJANOVIĆ Pavao, BACILJ Stjepan, GALIOTOVIĆ Marko, GLADINA Ante, GLIOTOVIĆ Stjepan, JUKIĆ Marko, ODOVAŠIĆ Grgo, PRLAVAZ Marko, POKRŠTANIN Ivan, svi su imali zemlje u Ramljanima.

Nova prezimena u Bračeviću⁷⁹

God. 1735-54. BANOVAC, BIUKOV, DELAŠ, KOLJANIN, KURUBASA MATAS, ODAK, SEDLAR, ZORINA.

God. 1755-57. BACELJ, GRUČIĆ, KOLAK (COLACH)⁸⁰, MATAS zvani KURUBASA, PRALIJA, RAĐANIN (Ragianin), SKOČIBUŠIĆ, ŽMIRE NENADIĆ, ŠUNDOV.

God. 1763-67. BANJANIN, GALIOTOV, GUDIĆ, JUKIĆ (GUCHICH i GIUCHICH), SVERDOV, ZORINA.

God. 1774-76. BACILJ (BACIGL), COPIĆ (ZOPICH) OSTO, GALIOT, ZORIN.

Nova prezimena u Milešini

U svesku iz 1753-54. nema Milešine.

God. 1755.

AKRAP, DADIĆ, PROKAPA.

God. 1763-66.

RAĐA (RAGGIA)

God. 1774-76.

MANENICA

BRŠTANOVO

God. 1711.

ČULIĆ (ZULICH) Petar, JURETIĆ Andrija, JURETIĆ Grgo, JURETIĆ Jakov, JURETIĆ Martin, JURETIĆ Martin, JURETIĆ MIHOVIL, JURETIĆ Stjepan, ČULIĆ (CULICH) Šimun, MALEŠ Cvitko, MALEŠ Grgo, MALEŠ Jelena, MALEŠ Jure, MALEŠ Mihovil, MARKOVIĆ Ivan, MARKOVIĆ Jelena, PELIĆ Martin (u sv. 11 Polić) PERIĆ Nikola, POLIĆ Ivan, PIPLICOVIĆ Marko pok. Kambera, PIPLICOVIĆ Mihovil pok. Kambera, SIKERICA Grgo, SMOLJAN Ana, ŠEŠIĆ (SESICH) Ivan, ŠEŠIĆ Vid, VERKULOVIĆ Duje, VERVILOVIĆ Ivan, VERVILOVIĆ Petar, ZELIĆ (u sv. 11 ZULICH) Luka.

Seljaci koji su imali zemlju u drugim selima 1711. g.

ČULIĆ Luka, ČULIĆ (ZULICH) Petar, MALEŠ Grgo, MALEŠ Jure, MALEŠ Mihovil. Svi su imali zemlju u Niskome, Beršić (Bersich) Nikola u Vučivici Gornjoj.

Nova prezimena

God. 1753.

BARČIĆ, BRAKUS, JAKELE (GIACHELLE), JURIĆ (GIURICH), SIKIRICA, ŠIPIĆ (SIPICH), VARVILOVIĆ.

God. 1757.

Nema novih prezimena među dužnicima.

God. 1763-67.

BEŠKER Marko zvani Perić.

God. 1774.

Nema novih prezimena među dužnicima.

Početkom druge polovice XVIII st. u Brštanovu bili su grobovi sljedećih obitelji: BARČIĆ, JURETIĆ, MALEŠ, POLIĆ, PRERIĆ, ŠOLIĆ, VRVILO, VUČIĆ.⁸¹

ČVRLJEVO

God. 1711.

BABIĆ Stjepan, BOŽIĆ Jure, BOŽIĆ Marko, BOŽIĆ Matija, BOŽIĆ Mihovil, BOŽIĆ Pavao, BOŽIĆ Petar, BOŽIĆ Rade, MILIĆ Andrija, MILIĆ Ivan, MILIĆ Martin, MILIĆ Mihovil, PERAICA Matija, RADOVENOVIĆ Martin.

Nova prezimena

God. 1753.

BARIČEVIĆ, GROZDANOVIĆ.

God. 1754-1757.

MANDARIĆ.

God. 1763-67.

Nema novih prezimena.

God. 1769.

Nema novih prezimena.

God. 1774-1789.

GROZDANIĆ.

DIVOJEVIĆI

God. 1711.

BAŠIĆ (BASICH) Ivan, BOGIĆ Frano, BOGIĆ Luka, BOGIĆ Pavao, BOGIĆ Pavao, BOGIĆ Stjepan, ČAVLIČIĆ (Chiavlichich), Luka, ČUKOVIĆ Jure, ERCEGOVIĆ Mihovil, GERGUROVIĆ (GERGUROVICH) Ivan, GERGUROVIĆ Lovre, GERGUROVIĆ Toma, PLAZANIĆ Ilija, PLAZANIĆ Ivan, (Kavaljer?) PLAZANIĆ Šimun, PLAZANIĆ Vid, ZEC Nikola.

Seljaci koji su imali zemlju u drugim selima 1711. god.

BOGIĆ Frano, PLAZANIĆ Ilija, PLAZANIĆ Ivan, Kavaljer PLAZANIĆ Šimun, svi su imali zemlju u Sratoku, današnjim Bogdanovićima.

Nova prezimena

God. 1753.

GURGUREVIĆ, PLAZONIĆ (PLASOGNICH), ZEČEVIĆ (SECEVICH).

1755 – 57. god.

Nema novih prezimena.

God. 1763 – 67.

ČAVKA (ZAUCHA).

God. 1769.

GARGUREVIĆ, PLAZONIĆ KAMBER, ŠUŠKO Čauš (vjerovatno služba SUSCO).

God. 1774 – 85.

Nema novih prezimena.

DUGOBABE

God. 1711.

JURIĆ Andrija, JURIĆ Grgo, JURIĆ Jure, JURIĆ Nikola, KULIĆ (CULICH) Matija, RUSIĆ (RUSICH) Andrija, VUČIČIĆ Sfitko (vjerovatno Cvitko), VUČIČIĆ Ilija, VUČIČIĆ Ivanica, VUČIČIĆ Petar, VUČIČIĆ Petar.

Seljaci koji su imali zemlju u drugim selima 1711. god.
JURIĆ Jure u Brštanovu.

Nova prezimena

U svescima za god. 1753. i 1755. nema dužnika iz Dugobaba.

God. 1759 – 63.

JURIĆ (GURICH) Grgur TINTOR (vjerovatno nadimak, a možda je i sukno bojio),
JURIĆ (GIURICH), ROŽIĆ.

God. 1774 – 75. nema novih prezimena.

KLADNJICE I CICAVE

God. 1711. BARANOVIĆ Božo, BARANOVIĆ Matija, BARANOVIĆ Petar, BARANOVIĆ Vice, BRAJKOVIĆ Vid, GRUBIŠIĆ Jure, GUDELIĆ Šimun, KALEŠEVIĆ (CALESEVICH) Matija, MATASOVIĆ Nikola, MATASOVIĆ Nikola, MATASOVIĆ Petar, MLAZ Stjepan, OMAN Stjepan, PERIŠIĆ Ivan, RADELIĆ Ante, RADONOVIĆ (u sv. 11 RADANOVIĆ) Luka, ŠILOVIĆ Ivan, ŠILOVIĆ Jure, ŠILOVIĆ Luka, ŠILOVIĆ Mihovil, ŽIŽAK (XIXACH) Božo.

Seljaci koji su imali zemlje u drugim selima:

iz Kladnjica:

MATASOVIĆ Petar u Raduniću, ŠILOVIĆ Ivan u Lečevici.

iz Cicava⁸²:

MATASOVIĆ Matija u Ogorju, MATASOVIĆ Nikola u Raduniću.

Nova prezimena u Kladnjicama

God. 1753 – 54.

BARONIĆ, BARGUOV Grgo Filipov, BULAJIN (BULAGIN), BULAJA, BULGIJA, (Bulgia), RADANOVIĆ.

God. 1755 – 57.

BARANOVIĆ BALAGDA (?), PARČINA, VUGDIRV (?) Mihovil, kovač.

God. 1763 – 67.

BALIĆ, MATAS, OMELJIĆ (OMEGLICH), PARČINA, SVILAN.

God. 1774 – 77.

BARANOVIĆ BALAJA (BULJAGJA), OMELJIĆ (OMEGLICH), PENGJA, SOLONIĆ.

Početkom druge polovice XVIII st. bio je u Kladnjicama nastanjen Rom HAJDUK Mijo.⁸³

KORUŠKA (CORUSCA)

God. 1711.

ČAVLIĆ (ZAULICH) Dorotea, DUKALČEVIĆ Matija, GRUBIŠIĆ Grgo, GRUBIŠIĆ Jakov, LJUBIĆ Grgo, LJUBIĆ Ilija, LJUBIĆ Jure, MARIĆ Ilija, MAROEVIĆ Matija, MAROEVIĆ Mihovil, MAROEVIĆ Pavao, MIKAŠIĆ (MICASICH vjerovatno se sve radi o Mikačićima) Andrija, MIKAŠIĆ Luka, MIKAŠIĆ Mihovil, MIKAŠIĆ Petar, TOPIĆ Grgo, TOPIĆ Matija, TOPIĆ Petar.

Seljaci koji su imali zemlje u drugim selima 1711. god.
MIKAŠIĆ Ivan u Vučevici Donjoj, MIKAČIĆ Luka i MIKAČIĆ Petar⁸⁴ u Dugobabama, LJUBIČIĆ Ante, LJUBIČIĆ Ilija, LJUBIČIĆ Grgo, LJUBIČIĆ Ivan, LJUBIČIĆ Pavao svi u Ogorju, MAREVIĆ Pavao u Budniću.

Nova prezimena

God. 1753.
MIGAČIĆ.

God. 1755 – 57.
LJUBIĆ SKOKO.

God. 1763 – 67.
GUTIĆ, LJUBIĆ (GIUBICH), ORLOVIĆ, kovač (nije jasno je li nadimak ili označava njegov zanat).

God. 1774 – 77.
Nema novih prezimena.

LEČEVICA

God. 1711. BAŠIĆ (u sveš. 11. BOSICH) Andrija, BAŠIĆ Nikola, DELIĆ Vid, DESPUTOVIĆ Božo, DESPUTOVIĆ Božo, DESPUTOVIĆ Ilija, DESPUTOVIĆ Jure, DESPUTOVIĆ Jakov, DESPUTOVIĆ Marko, DESPUTOVIĆ Matija, DESPUTOVIĆ Petar, GALIĆ Petar, GOSPIĆ Frano, KALIĆ Marko, MIŠIĆ Mihovil, MORNAROVIĆ Jakov, SIVRIĆ Matija, STRIČEVIĆ Ilija, STRIČEVIĆ Jerko, STRIČEVIĆ Luka, STRIČEVIĆ Luka, STRIČEVIĆ Petar, STRIČEVIĆ Vukadin, VERLIKA (VERLIČHA) Jure.

Seljaci koji su imali zemlju u drugim selima 1711. god.
ČURIĆ Matija u Raduniću, ČURVELIĆ Ilija, DESPOTOVIĆ Blaž, DESPOTOVIĆ Božo, DESPOTOVIĆ Ilija, DESPOTOVIĆ Jakov, DESPOTOVIĆ Jure, DESPOTOVIĆ Marko, DESPOTOVIĆ Matija, DESPOTOVIĆ Petar; svi u Ogorju. DESPOTOVIĆ Jure, DESPOTOVIĆ Marko, DESPOTOVIĆ Petar, DESPOTOVIĆ Tadija; svi u Raduniću. DESPOTOVIĆ Marko u Ramljanima. KALIĆ Petar i KALIĆ Marko u Raduniću, MORNAR Jakov u Pribudama. RUNTIĆ zvani DESPOTOVIĆ Božo, u Ogorju, VRLIKA Jure u Raduniću.

Nova prezimena

God. 1753 – 54.
DESPOTOVIĆ BOČINA, DESPOTOVIĆ RUNTIĆ, DESPOTOVIĆ TEŠIJA, DESPOTOVIĆ ČORVILIĆ, DESPOTOVIĆ MARTINOVIĆ, DESPOTOVIĆ MARKIĆ, DESPOTOVIĆ SP...ZA, GRUBIŠIĆ, LJUBIĆ (GIUBICH), LJUBIĆ ČILE (CILLE?) GOSPIĆ KELAN, MIGAČIĆ, SIVRIĆ (SIURICH), VURLIKA (VURLICHA).

God. 1755 – 57.
DESPOTOVIĆ TEŠIJIĆ, DESPOTOVIĆ BUŽANČIĆ, DESPOTOVIĆ RUNTIĆ, DESPOTOVIĆ SIVRIĆ, DELIĆ, STRIČEVIĆ STRIŽAK, TEŠIĆ zvani DESPOTOVIĆ.

God. 1763 – 67.
STRIČEVIĆ BAJLUŠIĆ, RUNTIĆ, MARTINOVIĆ, DESPOTOVIĆ ČOLAK (COLACH).

God. 1774–75. STRIČEVIĆ BAJLUŠIĆ (BAGILUSICH), DESPOTOVIĆ MARČIĆ, KELAM, KAPITANOVIĆ.

NISKO

God. 1711.

BATURINA Ante, BILOBRK (BILOBRCH) Jure, BILOBRK Jure, BRAKUS Ante, BRAKUS Mihovil, BURIĆ Pavle, BURMAZ Božo, GALIĆ Petar, JAKELIĆ Ilija, JURANOVIĆ (GIURANOVICH) Ilija, KUJUNŽIĆ (CUGIUNZICH) Tadija, LALKOVIĆ Cvitko, MALEŠ Petar, MIHAJLOVIĆ Ivan, ŠUMEN Jure, ŠUNJERGIĆ (SUGNERGICH) Petar, ŠTETIĆ (STETICH) Marko, ŠTETIĆ Vucem, ZOROJEVIĆ Ilija, ZOROJEVIĆ Nikola, ŽULJEVIĆ (ZULIEVICH) Šimun.

Seljaci koji su imali zemlju u drugim selima.

BILOBRK Jure u Brštanovu, ĐELALIJA Mihovil u Ogorju.

Nova prezimena

God. 1753–54.

JAKELA (GIACHELLA), MALEŠ, ŠUMELJ, VRDOLJAK, ZOKIĆ (ZOCHICH), ZORE, ZOROJE.

God. 1755–57.

BAJIĆ, JAKELJA (GIACHELGIA), ŠONJERGA.

God. 1763–66.

ZOROJEV.

God. 1774–75.

Nema novih prezimena.

OGORJE

God. 1711. BRUMASOVIĆ Ivan, BULIĆ Filip, BULIĆ Mihovil, BULIĆ Toma, DESPOTOVIĆ Jure, DESPOTOVIĆ Ignacije, GLANIĆ Luka, GRUBIŠIĆ Ivan, KRANJAC Ivan, KULIĆ Magdalena, LJUBIČIĆ (GLIUBICICH) Ante, LJUBIČIĆ Nikola, PRASKICA (PRASCHIZA) Tomica, RAJIĆ (RAGIĆ) Matija, kavaljer RAJČIĆ Ante, RAJČIĆ Ivan, ROGIĆ Nikola, RUŽIĆ (RUSICH) Toma, ŠABIĆ Ivan ŠAMIĆ Mihovil, SLADOJEVIĆ Jakov.

Seljaci koji su imali zemlje u drugim selima god. 1711:

RAJIĆ (RAGICH) Martin u Radošiću, kavaljer RAJČIĆ Ante u Ramljanima, kaptan RAJČIĆ Ante u Radošiću, RAJČIĆ Ante na području Bračevića.

Nova prezimena

God. 1753–54.

BRALIĆ zvani Girica, KAPITANOVIĆ, RAJČIĆ (jedna obitelj RAJČIĆ ili je zvana Marcel ili je »da Marcel« — vjerovatno iz Mrćele), SKOPNIĆ (SCOPNIZ).

God. 1754–57.

MILETIĆ, MUSLIN KARAUN.. (CARAUN..), NINČEVIĆ, RAĐA (RAGGIA), RAJČIĆ-BIUK, SAMARĐIĆ (SAMARZIYCH).

God. 1763 – 67.

BALIĆ zvani BOKO, DESPOTOVIĆ BOČINA, GUTIĆ (GIUTICH), IV..., KURUBASA, MANENICA, MILETIĆ, PRIVAČEN (PRIVACHEN), PROKAPA.

God. 1774 – 1776.

BIUK (BIUCH), BIUK RAJČIĆ, DESPOTOVIĆ ČOLAK (ZOLACH) Sivrić ELEZ, SIVRIĆ (SIURICH) MUSLIM, RAJČIĆ SOVO, RAJČIĆ RUNTIĆ, ROSIĆ LESKUR.

PRIBUDE

God. 1711.

BEŠLIĆ Grgo, BIGAVA Jure, BILOMARKOVIĆ Abram, BLASTEVIĆ Jakov, BUČIĆ Jakov, BUČIĆ Matija, BUČIĆ Nikola, CVITANOVIĆ Grgo, CVITANOVIĆ Vid, ČUREPIĆ (CHIUREPICH) Matija, ČOSIĆ Mihovil, DELIĆ Nikola, DEIĆ Vid, DIDIĆ Jakov, DOMAZET Petar, IVANČEVIĆ Grgo, IVANČEVIĆ Jakov, IVANČEVIĆ Šimun, IVATOVIĆ Marko, JURIĆ Jure, LAŠTRIĆ Andrija, LAŠTRIĆ Ivan, LOGAC Duje, LOVRIĆ David, LUIĆ Tadija, MARTINIĆ Petar, MATEŠIĆ Jure, MORNER Matija, OĐAK (OSACH) Jakov, PRANIĆ Mihovil, RAJČEVIĆ Martin, SVALINIĆ (SFALINICH) Ivan, SVALINIĆ Stjepan, SKOČIBUŠIĆ Abram, ŠIMIĆ Bartul, VUJČIĆ Ivan, VUKOREPIĆ Marko, VUKOREPIĆ Jure.

Seljaci koji u imali zemlju u drugim selima 1711. god.

DIDIĆ Filip, DIDIĆ Jakov, DIDIĆ Matija, IVAČEVIĆ Grgo svi u Ramljanima.

Nova prezimena

God. 1753 – 54. PRIBUDE STARE
MORNAR.

PRIBUDE NOVE

COTO (ZOTTO), GILJUŠIĆ (GIGLIUSSICH), IVANČEV, KANĐIJA (KANGIA), MATEJIĆ, TAOZE, VUKOVIĆ, ZEKONJIĆ.

God. 1755. PRIBUDE STARE

BAKOVIĆ, ŠERIĆ, VRGOČ (VARGOZ).

God. 1763 – 66. PRIBUDE STARE

BAERDAH (?), MORNAR, RADAČIĆ.

God. 1763 – 67. PRIBUDE NOVE

KISIĆ (CHISICH), SVALINA.

God. 1774 – 76. PRIBUDE STARE

Nema novih prezimena.

God. 1774 – 76. PRIBUDE NOVE

BRAJKOVIĆ (BRAGCOVICH), COTIĆ, ČURAPIĆ, ČUREPIĆ (ZUREPICH), DIDOVIĆ, ĐOGAŠ (GIOGAS), GRANIĆ, LOVRIĆ zvani ZEKONIĆ, LUGIĆ (ili GUJIĆ), MARINIĆ MRAVAK, MORIĆ, TERZIĆ.⁸⁵

RADOŠIĆ

God. 1711.

BAJLOVIĆ Sava, BARČIČEVIĆ Nikola, BAROIĆ Ivan, BILUŠ Ante, BILUŠ Božo, BILUŠ Jure, BILUŠ Marko, BOŠKOVIĆ Duje zvani PALOŠ, nalazio se u Turskoj s

obitelji i s blagom. BRKLJAČIĆ (BRECLACICH) Duje, BRKLJAČIĆ Živko, BURU-
LUVIĆ Nikola, DERES Ilija, ĐIRLIĆ Ivan, ĐIRLIĆ Marko, ERCEG Marko, GALIĆ
Sava, GALIĆ Todor, JURIŠIĆ Mihovil, KAŠIĆ Petar, NINČEVIĆ Ivan, MIJALOVIĆ
Stojan (MIALOVICH), MIJALOVIĆ Petar, ORAŠNJAK Božica, RAJČIĆ Ivan, RAJ-
ČIĆ Nikola, SKOLIŠIĆ Stanko, SKOPLJANIĆ Vid, ŠKARICA Jure, VALJANIĆ
Stanko nalazio se u Austriji (andato sul Imperio), obitelj je bila u Radošiću, VASIĆ
Petar, VLASTINIŠIĆ (VLASTINISICH) Pavao, VLASTINIŠIĆ Petar, VLASTINI-
ČIĆ Ante, VLASTINIŠIĆ kavaljer Frane, VRDOLJAK Ivan, VUKAŠEVIĆ Stjepan.

Seljaci koji su imali zemlju u drugim selima 1711.

RAJČIĆ Lovre u Ogorju, Ivan RAJČIĆ u Vučivici Donjoj, RAJČIĆ Nikola u Vučivici
Donjoj, RAJČIĆ Ivan, VELJAČA Pavao, VLASTELIĆ Frane, VLASTELIĆ Pavao —
svi su imali zemlje u Ogorju.

Nova prezimena

God. 1753 – 54.

BRALIĆ, GRUICA, IVIČEVIĆ, LONČAR, KOZLICA, KUSIĆ, STRIČEVIĆ STRI-
ŽAK, STRIČEVIĆ MIŠIĆ, TENĐER (TENZER), VALJANIN Stanko (otišao u Tur-
sku), VLASTELICA (VULASTELIZA).

God. 1755 – 57.

BARAĆ, MILIN, ŠKOPLJANAC, STRIČEVIĆ, VLASTELIČIĆ, VLASTELICA KRI-
ŽANIĆ.

God. 1763 – 67.

ERCEG, JURICA (GIURIZA), SKOPJANAC, VALJANIN Stjepan (bio je također oti-
šao u Tursku). Kao dužnik u Radošiću zabilježen je i kavaljer Zaneto Cipico, a ta je
obitelj pobirala namet karat od Radošića).

God. 1774 – 1796.

BILUŠ zvani GAGIĆ, STRIČEVIĆ BEARA.

RADUNIĆ⁸⁶

God. 1711.

DESPOTOVIĆ Marko iz Lečevice (zabilježen je s dva člana obitelji u Raduniću),
NINČEVIĆ Pavao, RAJČIĆ Božo, SAMARIĆ Petar, SAMARĐIĆ (SAMARSICH) An-
te, ŠULJAK (SULIACH) Petar, VUJANIĆ Ante, VUJANIĆ Vid.

RAMLJANE

God. 1711.

BALAIĆ Mihovil, BARTOLOVIĆ Ivan, BAŠIĆ Luka, BAŠIĆ Nikola, BAŠIĆ Stjepan,
FILIPOVIĆ Ante, FILIPOVIĆ Tadija, GABRIČEVIĆ Ante, JELAŠIĆ Petar, MAJIĆ
(MAICH) Stjepan, MARKOTIĆ Ivan, PAVINOVIĆ Grgo, PIPUNIĆ Ivan, PERKIĆ
(PERCHICH) Jakov, ŠIPIĆ Stjepan, ŠKOMERLOVIĆ Jure, ŠKOMRLOVIĆ Matija,
SKOČIBUŠIĆ (SCOBUSICH) Mihovil, RADMILOVIĆ Ivan, RADMILOVIĆ Vid.

Seljaci koji su 1711. god. imali zemlju u drugim selima.
ŠKOMRLOVIĆ Jure na Sratoku (danas Bogdanovići).

Nova prezimena

God. 1753—54.

BETOVIĆ, VRGOČ (VARGOZ)

God. 1755—57.

JELAČIĆ (GELACICH), KARDUM, RADMILOVIĆ, ŠKOMRLJ (SCOMURGL),
ŠKOMERLOVIĆ, SEDLAR.

God. 1763—67.

SERDAR

God. 1774—76.

BARTULOVIĆ, FILIPOVIĆ KARDUM, PARČIĆ, PIPELETA Mijo, kovač.

UTORE

God. 1711.

BARIČEVIĆ Nikola, BUČEVIĆ Frane, BUČEVIĆ Martin, BUČEVIĆ Mihovil, BU-
ČEVIĆ Nikola, BUČEVIĆ Pavao, IVAZIĆ Matija, MILIĆ Ivan, MILIĆ Jakov, MILIĆ
Jerolim, MELOVAN Jure, RADELJKOVIĆ Frane.

Seljaci koji su imali zemlje u drugim selima 1711. god.

BUČEVIĆ Mihovil, BUČEVIĆ Pavao i BUČEVIĆ Toma — svi u Ogorju. BARIČEVIĆ
Nikola u Vinovu Gornjem, MILIĆ Jerko, MILIĆ Jakov, MILIĆ Ivan i MILIĆ Luka
— svi u Čvrljevu, BUČEVIĆ Mihovil u Bračeviću (i Milešine).

Nova prezimena

God. 1753.

PERVAN, RADELJAK, RADELJKOV.

God. 1755—57.

Nema novih prezimena.

God. 1763—67.

RADELJKO, BUČEVIĆ zvani LJOTIĆ.

God. 1769.

MILIĆ SAMOTVOR.

God. 1774—77.

Nema novih prezimena.

VINOVO GORNJE

God. 1711.

IVIĆ Ante, IVIĆ Janko, IVIĆ Mate, IVIĆ Petar, LISTEŠ Blaž, MANDARIĆ Vid, VU-
KOVIĆ Mihovil, VUKOVIĆ Ilija.

Nova prezimena

God. 1753—54.

BABIĆ (?), GRBEŠA (GARBESA), GERBEŠIĆ zvani REJA, IVIĆ KULIĆ, IVIĆ
VRANJICANIN, VUKAVA.

God. 1755 – 57.

BABIĆ zvani BOTIĆ.

God. 1763 – 67.

MIČIĆ (MICHICH).

God. 1767 – 82.

Nema novih prezimena.

VISOKA

God. 1711.

BARKAREVIĆ Mihovil, BILUŠ Jure, BURILOVIĆ Bartul, BURILOVIĆ Grgo, BURILOVIĆ Luka, CAIĆ Jure, DRAŽIĆ (DRASICH) Filip, DRAŽIĆ Ilija, DRAŽIĆ Petar, LABROVIĆ Petar, NEVOLIĆ Petar, ŽUPANOVIĆ Matija.

Nova prezimena

God. 1753.

Nema novih prezimena.

God. 1755 – 57.

ČORIĆ (CHIORICH), DRAŽIĆ BONJAK, LABROVIĆ ČORIĆ, LABROVIĆ LEMO, LABROVIĆ PEKTA (?).

God. 1764 – 67.

ČORIĆ (CHORICH), JUKIĆ (GIUCHICH), HELEBRNA.

God. 1769.

ČADA (ZAIGGIA), TASLAK.

God. 1774 – 1787.

BURILOVIĆ zvani KANONIK, ČATLAK (CATLACH), DRAŽIĆ (DRAZICH), LABROVIĆ PESTA (vjerojatno KUGA), RADIĆ ČORIĆ.

VUČIVICA

God. 1711. VUČIVICA GORNJA

Bavidić Frane, BERČIĆ Pavao, BERSIĆ Mihovil, BOROJEVIĆ Ivan, BOROJEVIĆ Mihovil, LJUTIĆ Ante, ORAŠNJAK Luka, ORAŠNJAK Matija, ORAŠNJAK Rade, ORAŠNJAK Vule.

God. 1711. VUČIVICA DONJA

BOLJAT Matija, BOLJAT Petar, LJUBIĆ Ante, LJUBIĆ Ivan, LJUBIĆ Nikola, STRMIĆ (STERMICH) Nikola, TABAK Ivan, TUMURULOVIĆ Ivan. BOLJAT Matija iz Vučivice Donje imao je zemlju u Vučivici Gornjoj.

Nova prezimena

God. 1753. VUČIVICA

BAVIDA, BOLJAT (BOGLIAT), MILIN, MLADAREVIĆ BLIZANAC, ORAŠNJAK ŠKORANCA, ORAŠNJIĆ.

God. 1755.

Nema novih prezimena.

God. 1763 – 66.

MLADAREVIĆ KLIŠANAC.

God. 1774 – 76.

Nema novih prezimena.⁸⁷

Bilješke

¹ Vjeko Omašić, Katastik trogirskog dijela »Nove stečevine« iz 1711. godine, Prilozi i građa za povijest Dalmacije, Split 1974, str. 95 – 152.

² Navedeno djelo, katastik u prilogu.

³ Josip Ante Soldo, Franjevačka provincija presvetoga Otkupitelja (šematizam), Split 1979, str. 51 – 62, 112 – 113 i 115. Župa je ranije u ovom kraju obuhvaćala veći broj sela. God. 1646. spominje se Frano Bogetić kao župnik Zagore. On je te godine došao u Šibenik s harambašom Matom Nakićem da pregovara s Foscolom o ustanku protiv Turaka. (O. Karlo Kosor, Drniška krajina za turskog vladanja, Zbornik »Kačić« IX, Split 1979, str. 163). O ovim starim župama vidi još: Josip Ante Soldo, Samostan Majke od Milosti na Visovcu, »Kačić« II, Split 1969, str. 223 – 225.

⁴ Dispacci (hitni izvještaji) gen. providura Alvisa Moceniga 1718 – 19, knj. II, 1. 69 – 75, Historijski arhiv u Zadru.

⁵ Ferdo Šišić, Pregled povijesti hrvatskog naroda, Zagreb 1962, str. 293.

⁶ Ivan Lučić Morlake koji su u srednjem vijeku silazili u Dalmaciju naziva »rečeni Vlasi, odnosno Morlaci«. Za njih dalje kaže da su bili pastiri u planinama koje dijele Bosnu od Hrvatske. Njima su banovi Pavao i Mladen Šubić, kada su zavladaali Bosnom, dozvolili da se zimi spuste u doline u okolici primorskih gradova (Ivan, Lučić, Povijesna svjedočanstva o Trogiru, sv. I, Split 1979, str. 623).

Za Morlake, koji su u ove krajeve silazili u XVI st., kaže da su planinsko stanovništvo na prostoru Bosne i Dalmacije, općenito nazvano Morlacima ili Vlasima, koji su od tog vremena dovodili zimi stoku na pašnjake uz doline iz kojih je pobjeglo stanovništvo trogirskog područja. S vremenom su ti Morlaci počeli obrađivati te doline i davati gospodarima određeni dio dohotka (Ivan Lučić, n. dj. sv. II, str. 978).

Grga Novak u svojoj radnji *Morlaci (Vlasi) gledani s mletačke strane* (Zbornik za narodni život i običaje, knj. 45, Zagreb 1971, str. 579 i dalje) analizira pitanje identiteta Morlaka u mletačkim dokumentima. Već na samom početku postavlja bitna pitanja, na koja nije uspio dati odgovor, iako se, kako sam piše, u svojim istraživanjima susretao stalno s Morlacima od trinaestog do osamnaestog stoljeća. Ta pitanja rezimirana su ovako: Kada su Morlaci postali Hrvati, odnosno Srbi? Kada su izgubili svoj vlastiti jezik? Da li su ih Mlečani i u XVIII st. diferencirali od Hrvata, odnosno Srba? Na kraju istog članka Novak među ostalim kaže da poslije 1500. god., tj. poslije prodiranja Turaka prema dalmatinskim gradovima, naziv Morlak vrijedi za sve stanovništvo preko turske granice, a koje se bavi zemljoradnjom i stočarstvom, i to za područje od Rijeke do Budve. U XVIII st. pak i Mlečani, pa i naši primorci i otočani, te stranci, nazivaju Morlacima sve stanovnike mletačke Dalmacije koji ne stanuju u primorskom pojasu. Taj se naziv održao i poslije odlaska Mlečana. Zapravo to je bio sinonim za naziv Zagorac sve do drugog svjetskog rata, ali s prizvukom omalovažavanja.

Julije Bajamonti, liječnik, glazbenik, etnolog itd, koji je živio u XVIII i početkom XIX st. većim dijelom u Splitu, kaže da se bosanski brđani i pučani, a pogotovo kršćani mogu lako zamijeniti za Vlahe (Julije Bajamonti, Zapis i o gradu Splitu, u redakciji Duška Kečkemeta, Split 1975). Stipan Zlatović za naziv Morlak, odnosno Vlah, kaže da se u Dalmaciji Vlasi ne nazivaju po vjeri, nego po odjeći, bez obzira na to koje su vjere. Ako su obučeni u narodnu odjeću, stanovnici grada nazivaju ih Vlasima (Stipan Zlatović, Franovci Države Presvetog Otkupitelja i hrvatski puk u Dalmaciji, Zagreb 1888, str. 98 – 99).

⁷ Vjeko Omašić, Mletačko-tursko razgraničenje na trogirskom području nakon ciparskog i kandijskog rata i njegove posljedice, Trogir 1971, str. 12.

^{7a} Koliki je bio strah od kuge i koliko je ona utjecala na migracije pokazuje epidemija kuge u Šibeniku i okolici u prvoj polovici XVII st. (oko 1641. god.). Narod kojega su fratri do-

selili pobjegao je od straha u brda i nastanio se u Tartru, Zagori, Moseću, Danilu, Slivnu i Sitnom (Stipan Zlatović, n.dj. str. 111).

^{7b} Stipan Zlatović, n.dj. str. 47.

⁸ Marko Perojević, Vlasi na trogirskom teritoriju, Jadranski dnevnik br. 136, god. 1936.

⁹ Prijepis isprave u Arhivu Fanfogna – Garagnin, ser. Trogirski općina (TO 1/IV) u Historijskom arhivu u Splitu.

¹⁰ Marko Perojević, navedeni članak.

¹¹ Članak kao i u bilješci 10.

¹² Stjepan Gunjača, Ispravci i dopune starijoj hrvatskoj historiji, IV, Zagreb, 1978, str. 169–170.

¹³ Vjeko Omašić, Mletačko-tursko razgraničenje, n.dj. str. 28. i 45.

¹⁴ Isto djelo str. 45.

¹⁵ Isto djelo, str. 42–45.

¹⁶ Isto djelo, str. 38.

¹⁷ Stipan Zlatović, n.dj. str. 125.

¹⁸ Vjeko Omašić, Mletačko-tursko razgraničenje, n.dj. str. 14.

¹⁹ Stipan Zlatović, n.dj. str. 186.

^{19a} Stipan Zlatović, n.dj. str. 142 i 153.

²⁰ Mile Bogović, Katolička crkva i pravoslavlje u Dalmaciji za mletačke vladavine, Zagreb 1982, str. 15.

^{20a} Klement Derado, Trogirski zagora prirodna podloga i demografsko-ekonomski razvoj geografske sredine, Radovi Pedagoške akademije, Split 1977, br. 2, str. 291.

²¹ Grga Novak, Dalmacija god. 1775/6. gledana očima jednog savremenika, Starine JAZU, knj. 49, Zagreb 1959, str. 78.

²² Stipan Zlatović, n.dj. str. 154.

²³ Ovo je pretpostavila i dr. Vesna Cestarić koja mi je to usmeno saopćila, na čemu joj toplo zahvaljujem.

²⁴ Vjeko Omašić, Katastik trogirskog dijela »Nove stečevine« iz 1711, god., n.dj. prilog katastik.

²⁵ Vjeko Omašić, n.dj. prilog katastik.

²⁶ Što se tiče uprave Morlaka Gligor Stanojević kaže da je samouprava Morlaka u Dalmaciji formirana u toku kandijskog rata. Harambaše su glavari malog broja Morlaka na svom području. Ti su Morlaci bili podijeljeni na više četa. Svaki je harambaša upravljao ljudima svoje zastave, iznad koje je bio serdar. (Dalmacija u doba morejskog rata 1684–1699, Vojno delo, Beograd 1962, str. 130).

U popisu stanovništva Trogira iz 1711. god. navedeni su sljedeći organi vlasti: pukovnik, kapetan, serdar, a na čelu svakog naselja bio je harambaša, koji nije spomenut među organe vlasti. (Spisi generalnog providura Boldú 1781–1783, Fasc. II, p.l br. 45 u Historijskom arhivu u Zadru).

²⁷ Spisi generalnog providura Francesca Dieda 1760-1762, knj. I, 11/r u Historijskom arhivu u Zadru.

^{27a} Francesco Grimani, generalni providur, izdao je dvije agrarne terminacije zakona. Prva je izdana 1. VII 1755. i vrijedila je za zadarsku krajinu, dok je druga izdana 25. IV 1756. i bila je za kninsku krajinu, a primjenjivala se i na ostali dio Zagore.

²⁸ Vjeko Omašić, Katastik, n.dj., str. 82–85.

²⁹ Isto djelo, str. 87.

³⁰ Travarina se na početku plaćala 2% na sitnu stoku, 10 soldi po volu, a 20 po svakom konju. Kasnije je iznos za travarinu povećan, i to na sitnu stoku 4 solda po glavi, 6 soldi za svaku svinju, 10 po govedu. Na volove za oranje travarina se nije plaćala (Lovre Katić, Gospodarsko stanje Splita i okolice po desetini u prvoj polovici XIX st, Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku, Dubrovnik 1957–59, str. 78–79).

³¹ U već somenutom arhivu obitelji Fanfogna – Garagnin, Trogir – Zadar – obitelj Garagnin, serija Desetine, sačuvano je više polica za natječaj u razdoblju 1766–1794. god. U razmatranje su uzete police iz 1769. i iz 1794. jer su te dvije najpotpunije. Police nose naslov »Polizza d'incanto regolata nel presente anno per la deliberazione da farsi nell'ecellentissimo pien collegio de deputati et aggiunti sopra la provision del 'Dinaro«. Zatim su nabrojani svi do tada izdani dekreti u vezi s desetinom, pa slijedi »delle Decime de prodotti sopra beni

e tenute di nuova conquista situate nella pertinenze della Dalmazia» (AFG, AG, DN6/VIII u Historijskom arhivu u Splitu).

³² Subaša je turski naziv za onoga koji ubire aginske i begovske prihode sa čiftluka. (Abdulah Škaljić, Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku, Sarajevo 1966).

³³ AFG, AGD, DN 6/VIII. Stanovnike ovih sela nazivat ćemo redovito Zagorcima. Oni su tada već stalni stanovnici brdskih sela Dalmacije s organiziranom upravom od Kotora do Kvarnera, a nisu više niti samo stočari, nego i poljoprivrednici.

³⁴ AFG, AGD. Dn 6/VIII.

³⁵ Gligor Stanojević, n.dj.str. 141. i dalje.

³⁶ Vicko Kapetanović, Nemiri u srednjoj Dalmaciji 1806–1809, »Kačić«, god. VI, Split 1974, str. 71 i dalje.

³⁷ Spisi generalnog providura Marina Zane, 1702–1705, knj. II, u Historijskom arhivu u Zadru.

³⁸ Vjeko Omašić, Mletačko-tursko razgraničenje, n.dj. str. 27.

³⁹ Vidi bilješku 34.

U istom pravilniku polici naglašeno je da su na cijelom području Trogira dužni plaćati desetinu i pukovnici (colonelli), serdari, kapetani, arambaše i drugi glavari, koji posjeduju javne terene, što je bilo određeno i općim odredbama u polici iz 1769. god. Od sela koja spadaju u okvir ovoga rada ali spadaju u područje mučko-lečevićke regije u polici iz 1769. god. spominje se i posjed Jerolima Cambija. Taj je dekretom Senata iz 1749. god. oslobođen travarine i desetine za čitava života, te za daljih deset godina, u korist njegovih živih sinova, i to je vrijedilo samo za posjed na »Novoj stečevini«. Vjerojatno se radilo o posjedu u Muću, iako ovdje lokalitet nije spomenut. U polici iz 1794. Cambiji se ne spominju.

U ovim policama spominje se i posjed obitelji Tartaglia, koji je također bio izuzet od desetine zaslugom konte kapetana Petra i njegovog sina. Oni su taj posjed oduzeli dizdaru Muhamedu Agi, zapovjedniku Konjskog, u mletačko-turskom ratu. To je zabilježeno u polici iz 1769. U polici iz 1794. Tartaglie su bile oslobođene desetine, za vrijeme tog zakupničkog mandata, za posjede dodijeljene im u investituru god. 1686. i god. 1696. Pitanje vrsta nameta na »Novoj stečevini« potrebno je temeljito proučiti.

⁴⁰ AFG, AF, ILG 13/XII.

U obalnom pojasu Dalmacije za vrijeme Francuza uvedena je također desetina. U Zagori, gdje se, kako smo vidjeli plaćala još iz doba Mletačke Republike, uvedena je tada još i »osobna kontribucija«, koja, kako je to naznačeno u elaboratu iz 1829. god, i nije bila tako teška, ali je Zagorcima bila teška zbog njihove bijede. Kao uzrok bijede u Dalmaciji, autor među ostalim nabraja i način pobiranja desetine. (Bernard Stulli, Građa o gospodarstvu u Dalmaciji u prvoj polovici XIX st., Građa i prilozii za povijest Dalmacije, Izdanje Historijskog arhiva u Splitu sv. 10, Split 1980, str. 137).

⁴¹ Giovanni Luca Garagnin, Riflessioni economico-politiche sopra la Dalmazia, vol. primo, Zara 1806.

⁴² AFG, AG, ILG–12/XV.

⁴³ Spisi generalnog providura Francesca Dieda 1760–62, knj. I, 1. 11/r u Historijskom arhivu u Zadru. Tumačenje vrijednosti padovanskog kampa vidi bilj. br. 70.

⁴⁴ Vjeko Omašić, Katastik trogirskog dijela »Nove stečevine«, n.dj. prilog katastik.

⁴⁵ Šime Peričić, Dalmacija uoči pada Mletačke Republike, Zagreb 1980, str. 43–44.

⁴⁶ Tumačenje mjera donesenih u ovom članku dajemo kod donošenja podataka o ekonomskom stanju u pojedinom selu.

⁴⁷ AFG, AG, ILG–12/XXXI.

⁴⁸ Hrvoje Morović, Izvještaj poglavara E. Rehe o prilikama u splitskom kotaru u godini 1821, Građa i prilozii za povijest Dalmacije, Izdanje HAS-a svez. 9, Split 1977, str. 170. Lan je uspijevaio i u najbrdovitijim područjima, kaže I. L. Garagnin, ali nije jasno da li se ta konstatacija odnosi na XVIII ili na početak XIX st. Dalje kaže da je tada, u prvoj polovici XIX st., kada on to piše, lan gotovo potpuno iščezao već mnogo godina. Konoplja (canape) u Dalmaciji je bila nepoznata. Obilne berbe ni lana ni konoplje ne mogu se očekivati zbog nedostatka

vode. Iznimka u brdovitim krajevima je Vrba, a u primorju ponegdje u Kaštelima. (AFG, AG ser. ILG – 12/XXXIII).

⁴⁹ Detaljan opis oruđa i kola za prijevoz donosi Stanko Ožić, *Poljoprivreda Dalmacije u prošlosti*, Split 1955, str. 11 – 12.

^{50a} Grga Novak, *Poljoprivreda Dalmacije u drugoj polovici XVIII st.*, Starine JAZU, knj. 50, Zagreb 1960, str. 468.

⁵⁰ U spomenutom fondu Fanfogna – Garagnin, u seriji DNI, sačuvano je više evidencija dužnika iz grada i Zagore. Po svemu sudeći to nisu bili dužnici za desetinu, koju su vodili Garagnini u Dalmaciji u više navrata. Zagorci su uzimali na dug uglavnom žitarice, rijetko vino ili tekstil, a vraćali su u poljoprivrednim proizvodima, među ili gotovini. Često su kod uzimanja zajma imali jamca, obično nekog Zagorca, vjerojatno uglednijeg, subašu ili alfiera, ponekad čak Garagninovog upravitelja posjeda. U tim su knjigama zabilježena imena i prezimena dužnika i jamaca, pa i njihovi nadimci. U članku se koristim iz ovih knjiga imenima i prezimenima seljaka pojedinih sela, ali ne i jamaca, jer nije sigurno da li su bili iz istog sela. Iako među dužnike nisu spadali svi stanovnici sela, ipak je usporedbom prezimena moguće doći barem do djelomične spoznaje da li se tijekom XVIII st. u tim selima javljaju nova prezimena, odnosno nadimci. Možda su pojedini nadimci bili poznati već 1711. god, ali u katastru, u službenoj ispravi, nisu ubilježeni. U tu svrhu iskoristila sam nekoliko najkompletnijih popisa dužnika, čiju signaturu dalje donosim i neću je ponavljati tijekom radnje. Koristim se također evidencijom o desetini iz 1769. god.

Što se tiče podataka o iznosu duga upotrebljavam svezak DNI-5/III. Iznos duga donosim doslovno po izvoru, bez obzira što je u zbroju iznosa uzeto i ono što je bilo namireno u 1754. god.

Prema spomenutoj evidenciji dužnika 1. ožujka 1753. god. seljaci u pojedinim selima bili su dužni sljedeće iznose u lirama, vjerovatno dalmatinskim. Ovdje donosim zbroj za cijelo selo: Bračević bez duga, Brštanovo 1.597:8 lira, Divojević 249:10, Čvrljevo 502:5, Lečevica 667:6, Visoka 253, Korušće 541:10, Kladnjice 357:18, Nisko 470:15, Vinovo 429:1, Vučivica 579, Ogorje 64, Pribude Nove 351:10, Ramljane 38:18, Radošić 1.586:1, Utore 400, Pribude Stare 101.

⁵¹ AFG, AG – DNI 5/III, 1. 83, bio je to Duje Migačić.

⁵² Garagnin Luca, *Riflessioni economico-politiche sopra la Dalmazia*, I, Zara 1806.

⁵³ Danica Božić – Bužančić, *La famiglia Garagnin: la sua migrazione in Dalmazia, a lo sviluppo delle sue attività, I rapporti demografici e popolativi*, Congressi sulle relazioni tra le due sponde adriatiche 2, Roma 1981, str. 184 – 194.

⁵⁴ Frane Baras, *Uspomene mletačkog plaćenika u Dalmaciji u XVIII st.*, Nedjeljna Dalmacija, Split 28. siječnja 1979.

^{54a} AFG, AG ser. ILG – 17/VI.

^{54b} Isti izvor kao u bilješci 54a.

⁵⁵ Stanko Piplović, *Rad Ivana Luke Garagnina o unapređenju agrikulture u Dalmaciji*, Radovi Centra JAZU u Zadru, sv. 25, Zadar 1978, str. 312 – 313.

⁵⁶ AFG, AG – DIN 6/I, 1.231.

Sačuvana su svjedočanstva o bijednom životu Zagorca i u XIX st, njegovim traljavim kolibama, koje su bile njegov dom, dok se na zemlji većim dijelom prostirala šikara, kao što je vidljivo iz podataka koje donosimo. Ista situacija što se tiče domova seljačkih vladala je sve do drugog svjetskog rata. (Za XIX st. podaci Iz memoara maršala Marmonta, Ilirske uspomene 1806. – 1811, priredio Frane Baras, Split 1977, str. 40).

⁵⁷ Izvještaj dostavljen austrijskim vlastima 1829. god. govori o istom stanju u Zagori. Stočarstvo je u cijeloj Dalmaciji bilo loše vođeno, a naročito u Zagori (Morlakiji). Poneki je vlasnik uvezio izvjesni broj ovaca merino, ali se tu ne podrazumijeva područje Zagore, kao ni u prethodnim podacima o oplemenjivanju ovaca uvezenim vrstama. Izvjestitelj predlaže da se treba pobrinuti za stajem torove i pašnjake, zatim uvesti talijanske ovce, koje su ipak plemenitije, ako su španjolske preskupe. Izvjestitelj je smatrao da bi ih vlada morala nabaviti i

podijeliti po općinama (Bernard Stulli, Grada o gospodarstvu Dalmacije u prvoj polovici XIX st. Grada i prilozi za povijest Dalmacije, Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, sv. 10, Split 1980, str. 144). O podjeli plemenitih vrsta ovaca pojedinim uglednim obiteljima u gradovima bit će govora u sljedećoj studiji o ekonomskom stanju ovog dijela Zagore.

⁵⁸ AFG, AG, ILG – 12/XV, RKP- La riforma della Dalmazia. Citirani i iskorišteni dio ovog rukopisa objavio je već Stanko Piplović u n.dj. str. 229 – 230, te autor Ivan Luka Garagnin u Riflessioni, n.dj. str. 61 – 63.

⁵⁹ Dispacij generalnog providura Giacoma Gradeniga, 1774 – 1777, 1. 18 – 18r, u Historijskom arhivu u Zadru.

⁶⁰ Vjeko Omašić, Katastik, n.dj. str. 43.

⁶¹ Angelo Diedo, generalni providur za zdravstvo u doba jedne od najtežih epidemija kuge što su kod nas vladale (1783/84), u svom hitnom izvještaju (br. 8) od 12. srpnja 1784. god. upućenom duždu u Veneciju govori o mjerama što je u Sinju poduzeo protiv širenja kuge, pa među ostalim piše da je podigao nekoliko baraka (caserte) u logoru (campo) za bolesnike. Vjerovatno misli na onaj logor na području Hana na Cetini; taj je za epidemije 1783/4. zadnji bio podignut, kasnije je još bila sagrađena Bazana. To je bilo rezervirano za povratnike iz Turske.

Vraćali su se stari i nepokretni, žene i djeca sakata i gotovo gola, te mnogo drugih osoba u najgoroj bijedi. I, kako dalje piše Diedo, vraćali su se u domovinu gonjeni potrebom, gladu i hladnoćom zime. Privlačilo ih je jer su dobivali dnevno 5 gazeta i 1 libru dvopeka (biškota) po glavi. Tu im je pomoć davala Javna dobrotvornost (Pieetà pubblica). U toplijim sezonama oni su sve zaboravljali (obaveze prema vlastima) i opet odlazili u Tursku, i tako se to ponavljalo da su se vraćali donoseći i kugu. Državni arhiv u Veneciji, Dispacci Provveditori alla Sanità Angelo Diedo, seria Senato, Dispacci Provveditori da Terra e da Mar, sv. 724, izvještaj br. 8 i br. 15).

⁶² Kruno Prijatelj, Ljetopis nepoznatog Splićanina od god. 1756 – 1811, Starine JAZU, knj. 44, Zagreb 1952, str. 70.

⁶³ Julije Bajamonti, Zapisi o gradu Splitu, prijevod i komentar Duško Kečkemet, izd. »Marko Marulić«, str. 285 – 296.

Bajamonti je smatrao da su pojedini Zagorci napustili svoja sela smatrajući da se u gradu može živjeti od profesionalnog prosjačenja. On Zagorce izgleda nije simpatizirao.

(Danica Božić – Bužančić, Privatni i društveni život Splita u osamnaestom stoljeću, Zagreb 1982, str. 11.)

⁶⁴ Šime Peričić, Dalmacija uoči pada Mletačke Republike, Zagreb 1980, str. 17 – 23.

⁶⁵ Grga Novak, Poljoprivreda Dalmacije u drugoj polovici XVIII st, Starine JAZU, knj. 50, str. 480.

^{65a} Giovanni Luca Garagnin, Riflessioni, n.dj. str. 82.

⁶⁶ Hrvoje Morović, Izvještaj poglavara E. Rehe o prilikama u splitskom okrugu u god. 1822, Grada i prilozi za povijest Dalmacije, Izdanja Historijskog arhiva u Splitu, sv. 8, Split 1974, str. 252.

⁶⁷ Grga Novak, Poljoprivreda Dalmacije u drugoj polovici XVIII st, Starine JAZU, knj. 50, Zagreb 1960, str. 468.

⁶⁸ Za ekonomsko stanje i popis stanovništva koristila sam se već spomenutim katastikom što ga je objavio Vjeko Omašić, (n.dj. str. 108 – 152), kao gradom. Zbog eventualnih tiskarskih grešaka sva prezimena i zbrojeve, osim onih za količinu zemlje, usporedila sam s originalom što se čuva u Historijskom arhivu u Zadru, i slučajne greške ispravila. Međutim u spomenutom arhivu postoji još grupa sveščića katastarskih knjižica iz XVIII st. pod br. 11 »Rubriche delle ville del territorio di Traù del 'publico perito Cosmo Faventini«. Za većinu sveščića nije naznačeno vrijeme, a tamo gdje je to je XVIII st. Podaci su ubilježeni za svako selo posebno, po pojedinim terenima posjednika. Probnim uspoređivanjem osobnih podataka pojedinih posjednika može se pretpostaviti da su ove knjižice sastavljene kao preliminarni radovi, na osnovu kojih je izrađen spomenuti katastik. Kod pojedinih prezimena ima različitosti, koje su vjerovatno nastale greškom pisara, stoga sam se držala verzije iz sveščića

samo tamo gdje odgovara to današnjem obliku istog prezimena, inače sam se u svemu do-
slovce držala podataka iz objavljenog katastika.

Za podatke iz druge polovice XVIII st. o ekonomskom stanju i broju stanovnika iskoriš-
teno je djelo Lovre Katića: Povijesni podaci iz vizitacije trogirске biskupije u XVIII st, Stari-
ne JAZU, knj. 48, Zagreb 1958, str. 288 i dalje. Građu koju sam upotrebila za pregled ekonom-
skog stanja i broj stanovnika tijekom druge polovice XVIII st. citirat ću kasnije, u bilješki br.
74. Za prezimena stanovništva, tj. za komparaciju s onima iz katastika poslužila sam se spo-
menutim arhivom Fanfogna – Garagnin, arhivom obitelji Garagnin, knjigom dužnika i knji-
gom evidencije dužnika desetine, u kojima, logično, nisu ubilježeni svi stanovnici pojedinog
sela, ali kako su to za sada jedini poznati izvori, bilo je potrebno iskoristiti ih. Ovde bilježim
samo početne godine spomenutih evidencija, dok su uz podatke donesene i zaključne godine:
za 1753. god. svez. DNI 5/III, za 1755. DNI 5/IV, za 1763. DNI 6/I, za 1769. DNI 7/IV, za 1774.
DNI 7/VIII.

^{68a} Za svako naselje u katastiku iz 1711. stoji »Ristretto della villa di...« Taj je termin si-
gurno označavao katastarske općine koje spominjemo. Da te općine svaki put ne spominje-
mo, navodimo samo naziv naselja.

⁶⁹ Matične knjige iz ovog razdoblja za sela o kojima je riječ nisu sačuvane, jedino je u
Historijskom arhivu u Zadru knjiga pod inv. br. 1594, rođenih, vjenčanih i umrlih za župe:
Zmino (Muć i Ogorje), Skradin, Velim, Varoš i Dolac (Šibenik), Perušić kod Benkovca i Thin
(Knin). Tu je maticu obradila mr Nataša Bajić – Žarko.

Imena seljaka koji su posjedovali zemlju u drugim selima bilježila sam u okviru sela u pod-
ručju u kojem su živjeli, iza popisa seljaka dotičnog sela.

⁷⁰ 1 padovanski kamp iznosio je 36.5587 ara. (Francesco Madirazza, Storia e costituzio-
ne dei communi dalmati, Spalato 1911, str. 432).

⁷¹ 1 kvarat iznosio je četvrtinu padovanskog kampa.

⁷² U jednom padovanskom kampu bilo je 840 tavola.

⁷³ Prema već spomenutom sveščiću katastika br. 11 (u Historijskom arhivu u Zadru) uz
Bračević je zabilježeno i selo Milešina, međutim u objavljenom katastiku uz selo Bračević
»econtrade«, Milešina se ne spominje.

⁷⁴ Spisi generalnog providura Paola Boldù 1781 – 83, Piedelista della Città e Territorio
di Traù di ottobre 1771. Svi sljedeći podaci za 1771. god. uzeti su iz citiranog izvora koji se ču-
va u Historijskom arhivu u Zadru.

⁷⁵ I već spomenuta obitelj Garagnin, doseljena iz Venecije a koja je živjela u Trogiru,
dobila je u posjed zemlju na području Čvrļjeva od mletačkih vlasti god. 1746. po naslovu in-
vestiture (a već 1729. plaćanja po naslovu laudemie).

Dokument je dosta oštećen pa se pojedini podaci ne mogu pročitati, tako ni broj dodijeljenih
kampa (kao ni drugi podaci) uz koje stavljam upitnik. Dokument će u cjelini biti donesen u
članku o toj obitelji. Uz određenu novčanu nadoknadu Fiskalnoj komori u Zadru morali su
na svakom kampu zemlje zasaditi 15(?) stabala maslina, dudova (»moreri« nije precizirano
da li bijelih ili crnih, vjerovatno bijelih, tj. dudova, možda radi gajenja svilaca ili bajama(?).
Uz obične uvjete da posjed mora ostati trajno u njihovim rukama, ne smiju ga otuđiti. Pravo
nasljedstva imali su muškarci itd. u duhu Grimanijevog zakona (AFG, FG, IMSZ 2/IXa).
Garagninima su seljaci Čvrļjeva plaćali dominikalni dio za zemlju koju su uzeli na obrađiva-
nje. U knjizi dužnika iz 1736. god. (DNI 2/IV) navedene su četiri, vjerovatno glave obitelji Bo-
žić, koji tu svoju obavezu nisu bili već godinama namirili. Dominik Garagnin zabilježen je
kao vlasnik posjeda u Čvrļjevu i u Katastiku iz 1833. god. (Arhiv mapa, Odjel Historijskog ar-
hiva u Splitu).

^{75a} U spominjanom katastiku iz 1711. spominje se selo Podgorje, dok se Ogorje ne spo-
minje. Isti naziv je i u naredbi generalnog providura G. Cornara iz 1689. god. i to »Podgorje
kod Svilaje« (V. Omašić, Katastik trogirskog dijela »Nove stečevine« iz 1711. godine, n. dj.
str. 45). Međutim kod bilježenog mjesta stanovanja pojedinih seljaka koji su imali zemlju u
drugim selima ovo isto selo nosi naziv Ogorje. Tako tada se spominje posjed kavaljera Ante

Rajčića u Ramljanima, zabilježeno je da je bio iz »Ugorja«, to je pogreška pisara, umjesto Ogorje. U spomenutoj grupi svešćića katastika u Historijskom arhivu u Zadru, koja nosi br. 11, u sveščiću što se odnosi na ovo selo u naslovu stoji »Pod Ogorje«, a u tekstu »villa d'Ogorje«.

⁷⁶ A di 16 genara 1756. M. V.: Anagrafi o sia Pie di lista del Territorio de Knin diviso in quatro Serdarie diretta del Colonello Signor Paolo Nachich, Spisi gen. providura Paolo Boldù 1781–83 m fasc. II p. 1. br. 45, Historijski arhiv u Zadru.

⁷⁷ Danica Božić–Bužančić, Dvije anagrafske tabele za područje Dalmacije iz druge polovice 18. st, Arhivski vjesnik XI–XII (1968–1969), prilog dvije table.

⁷⁸ Pisani (Paul l'abbé), La Dalmatie de 1797 à 1815, Episode de conquetes Napoleonien-nes, Paris 1893, str. 11.

⁷⁹ Pod novim prezimenima donosim i sve varijante već poznatih i novih prezimena. Te su varijacije sigurno najvećim dijelom nastale greškom pisara, ali s vremenom znaju i postati prezimena upravo u tom obliku.

Kako je već rečeno, po knjigama dužnika ne dobivamo uvid u cjelokupno stanovništvo pojedinih sela, pa stoga i ne donosim sva prezimena iz sela, nego samo nova, odnosno nove oblike.

⁸⁰ U Leksiku prezimena Socijalističke Republike Hrvatske (Zagreb 1976) zabilježeno je u Bračeviću prezime Kolak.

⁸¹ Lovre Katić, Podaci iz vizitacija trogirске biskupije u XVIII st. n.dj. str. 304.

⁸² U knjigama dužnika selo Cicave nije posebno spomenuto.

⁸³ Lovre Katić, n.dj. str. 304.

⁸⁴ Za Mikašiče i Mikačiće navedeno je iz »Coruzize«, međutim budući da pisari naziv Korušce, a ponekad i druga sela pišu u raznim varijacijama, pretpostavljam da se radi o Korušcima.

⁸⁵ U spomenutom Leksiku prezimena (n.dj.) ovo se prezime vrlo rijetko javlja u obliku Trzić, a vrlo često kao Terzić, možda je taj oblik dat zbog talijanske grafije.

⁸⁶ U spomenutim knjigama dužnika i evidenciji desetine Radunić se ne spominje, jedino u svesku 6/1 god. 1763. u indeksu skupa s Ogorjem navodi se i ovo selo, ali na strani dužnika u naslovu stoji samo Ogorje. God. 1711. stanovali su samo spomenuti u selu, ostali su samo posjedovali zemlju, a živjeli u drugim selima.

⁸⁷ Točnost prezimena i uopće vjerodostojnost njihovog načina bilježenja u izvorima, pa i u maticama do druge austrijske vladavine, zavisila je o pisaru, tj. o njegovoj pismenosti, preciznosti i poznavanju hrvatskog jezika. Međutim i oblik prezimena, za koji je očito da je netočno ubilježen, donosim u originalnom obliku, jer je tijekom vremena mogao postati novim prezimenom.

U katastiku iz 1711. u pojedinim su selima imali zemlju i ljudi koji nisu živjeli u selima o kojima je riječ. Njihova prezimena ne donosim, osim za selo Bidnić.

Danica Božić–Bužančić:

Prilog poznavanju stanovništva i antroponima mučko-lečevićke zagore

S a ž e t a k

Sela o kojima je ovdje riječ spadala su u XVIII. st. u Trogirsku zagoru. Staro stanovništvo već u XV. i u XVI. st. bježi pred Turcima i pred epidemijama raznih bolesti, posebno pred kugom, koja je bila čest crni gost u Dalmaciji kroz stoljeća. Zagora ostaje pusta, polja neobrađena, glad. To nije odgovaralo ni Mlečanima, ni Turcima, ni iz ekonomskih ni iz vojnih raz-

loga. Stoga i jedni i drugi u više navrata naseljavaju opustjeli kraj, i to Morlacima, hrabrim borcima, transhumantnim stočarima, ali vrlo lošim poljoprivrednicima.

Na osnovu prezimena stanovnika o kojima je ovdje riječ doznajemo da su u XVIII. st. još uvijek živjeli u pojedinim selima i potomci ponekih starosjedioca iz vremena Šubića i Nelipića.

Uz sve te doseljenike, ovaj kraj je i dalje bio slabo naseljen, kao što je to bio slučaj i s cijelom Dalmacijom.

Zemlju na području osvojenom od Turaka »Novu stečevinu« proglasili su Mlečani državnom i dijelili je za razne zasluge po svojoj volji, kome su koliko htjeli. Dobivali su je i Zagorci (Morlaci). Posjednici su morali izvršavati razne obaveze prema vlastima, što je posebno teško padalo siromašnim Morlacima. O tome svjedoče arhivski izvori i suvremeni pisci.

Možemo zaključiti da su kidanje ekonomskog kontinuiteta, loše tlo, nejednaka podjela posjeda, razni nameti zaostalost poljoprivrede i stočarstva bili osnova velikog siromaštva. To je stvaralo podlogu, koja stoljećima nije dozvoljavala razvitak suvremene kulture, ni civilizacije. U tom je kraju, kao i u cijeloj Dalmatinskoj zagori sve do kraja drugog svjetskog rata vladala tradicijska kultura u običajima, odjeći, bijeda i siromaštvo u stanovanju i ishrani.

U prilogu su doneseni podaci o kvaliteti tla, broju obitelji i uopće stanovnika, domaćih životinja, popis prezimena i nadimaka u XVIII st. na području svakog od proučenih sela.

Danica Božić – Bužančić:

A Contribution to the Study of the Inhabitants and Anthroponyms of the Hinterlands of Muć and Lečevica

Summary

In the 18th century the villages surveyed here made part of the hinterland of Trogir. It was already in the 15th and 16th centuries that the old population fled before the Turks and epidemic diseases, especially the plague or Black Death whose visitations were very frequent in Dalmatia. The consequence was deserted hinterland, uncultivated land, the hunger. Neither of the two Powers, Venice and the Turks, judged this situation as favorable to their economic and military plans in the region. So they both colonized the deserted countryside by the Morlacchi, the vigorous warriors and transhumant sheep raisers, but poor farmers.

Based on the family names of the surveyed population, we have concluded that in the 18th century single villages in the region were still inhabited by the descendants of some families contemporaries of the great families of Subić and Nelipić.

Yet with all these newcomers the region remained thinly populated, as it was the case with the whole of Dalmatia.

The conquered Turkish lands known as »Nova stečevina« were declared by Venice property of the State and were shared out to whom the Republic pleased, in exchange for all sorts of services. Sometimes it would give it to the hinterlanders /Morlacchi/. The new holders had different duties to the authorities. These burdens were particularly heavy for the poor Morlacchi as is witnessed by archive records and contemporary writers.

Economic discontinuity, barren land, an uneven parcelation, tax policy and primitive methods used in agriculture and sheep raising, all these factors conspired to create the basis

for poverty and delay the march of modern civilization and culture. Consequently, up to World War II in these hinterland quarters, as well as in the rest of Dalmatia, customs and clothing mirrored the traditional culture, while the dwelling and the diet were marked by poverty.

The paper is supplemented by the data relating to the quality of soil, number of families and population in general, number of domestic animals and a register of family names and nicknames recorded in the 18th century in each of the surveyed villages.